

UNIREA VIE

de TOMA VLADISCU

Ne regăsim, după douăzeci de ani, din nou sărbătorind, în miracolul unei țări cu hotarale cele mai aprite, țapă adanca a morților carora ziua de azi ar fi imposibil să le refuze cuvânt. În tot ce mângaiem acum și ținem, în tot ce strângem astăzi ca un trup măreg, pe care nimeni n-ar putea să-l aunga — e într-adevar lucrul acesta numai, e deopotrivă respirația puțin oprănată și sunsa a acestor morți, sunt pașii lor semanați... Aceste auzeroase umbre, dar nu mai puțin triumfale, cu speranțe, cu doruri cari nu s-au stăruit, cu rani cari s-au desprins de trupurile lor ca să ramana pe ale noastre, aceste scutale lăntome revin de pretutindem, ne colindă încă și ne iramanta. Ne dau forțele afirmării de azi... Iar cine s'ar osieni să gasească și viu, care este o țară, cu al ei orizont desprins la fiecare mai adevărat sensul înlăpturii acestui lucru imemorabil rasărit din secretele vntoare, cine ar vrea astfel să știe și cum s'a făcut umbra noastră, ar trebui să meargă adanc în lăturul acestui pământ — straturile incalculabile de morți cari știu viața țara stăruit, se ridică în ea ca o inversă gravitație, dictează, aduc cu ei și ne spun direcția ascensiunilor noastre...

Naman sceptic și mă seduc foarte puțin, femele grosolane care autoriză să credem că statul s'ar găsi în rosturile unui „imperialism” în care economia deținește și rezumă tot...

...Dar aud cu mai mult adevăr glasul cântărețului ofan, care-și cerșește satul din strunele unei viori!

Și să cânti un cântec Lae
Cum se cantă în sat la noi
Când se tângue ciobanul
După turma lui de oi...

sau poetul care murmură transfigurată de amintiri — pe care nici Memoria nu le cuprinde, toate!

Je suis passé par votre ville
Jean Marc Bernard de Saint Rambert
mais si les morts n'y reposaient pas
Que nous importerait la terre!

... Și dacă ne lasă indiferenți pusele unguerești, și dacă nimic nu ne cheamă în stepele care pleacă încolo de Nistru, spre absurdele climaturi ale Asiei, este — sigur — fiindcă acolo nici un martir de-al nostru nu s'a răstăguit pe roată, nu și-a fluierat dorul niciun cioban, niciun călugăr n'a silabisit primele noastre buche și nu arde niciun toc în acel pământ ca să ne fixeze tălpile la rădăcina lui.

Țara noastră este o așezare spirituală. Așa s'a făcut. Și încă mă gândesc că ar fi prea puțin apărută, dacă nu s'ar găsi s'o apere decât cei vii! Dar dacă este atât de adevărat, cum gândește Maeterlinck, că morții își spun cuvântul lor cu fiecare clipă din noi, — când suntem destul de orgolioși să credem că singuri trăim... — și dacă aceste glasuri prin miracol le-am putea auzi, am surprinde cum se compune azi pentru noi, în limba pe care n'o știm, un ideal poem de eternitate...

Am simți mai ales, cu un sens aproape palpabil, că astăzi suntem de față cu toții! Peste trompetele biruinței, lăsând să tacă zgomotoasa materie din noi, și peste steagurile de triumf, ar fi îngăduiut poate să auzim, desovărat de pământ, murmurul vast al cimitirelor... Unirea înfiortată și vie.

Scriitori contemporani: GEORGE GREGORIAN de Rybicka

VALER ȘI TRABUC

de IONEL TEODOREANU

Pe vremea noviciatului liceal am cunoscut în bancă întruchiparea definitivă a noțiunilor „turist” și „aventurier”. Turistul se numea Valer; unii îi spuneau și Fetița. Aventurierul, lepădat prin repetență de alte licee și pripășit la al meu, se numea nu știu cum și era poreclit Trabuc. Valer era un inger miop cu uniformă și ochelari, mirosind a cerneală și burete uscat. Se opriese cu o grațioasă nedumerire pe hotarul dintre fete și băieți, parcă mirat de câte ori strigarea catalogului îl obliga să răspundă prezent, cu glas sopran, sincronizând absența unei Valerie pe băncile școlilor de fete și a unui heruvim în corul heruvilor.

Trabuc în schimb avea bărbăția de contrabas mefistofelic a repetenților. Mirosea a tutun ca un matroz — duhnea —; obraji îi erau oxidați de barbă, nările întunecate de carbuni, degetele îngăbenite de nicotină; glasul gros, pârșos parcă și el. Ședea în fundul clasei — codaș năruvit — picior peste picior, fie cetind romane peste pupitrul, fie uitându-se pe ferestre, — spre deosebire de

Valer care gârbovit de sârguincă, contabiliza meticuloș explicațiile profesorilor, cu mâni care aminteau hărnicia degetelor Penelopei.

Și Trabuc și Valer aveau un secret: plecarea. Al nu plecarea domestică spre casa părintească, obsesie sentimentală a mai tuturor școlarilor, ci plecarea în lumea largă, dincolo de ambianța vieții de până atunci. Insa dorința aceasta de a pleca, comună amândorora, la Valer izvoră din curiozitatea de-a cunoaște, iar la Trabuc din nostalgia necunoscutului.

Pentru Trabuc, necunoscutul era personificat de Marea Neagră. Imenșii oșii vineți ai Mării Negre îl priveau, decolorând toți ochii copilelor și ai femeilor înălțate de trupul și sufletul lui. „Fuiră-lă-bas, fuiră!” Je sens que des oiseaux sont ivres... Trabuc poate nu cunoștea inscripția de medalie a nostalgiei, așa cum a turnat-o versul lui Mallarmé; dar versul bătea captiv în inima lui. Într-o zi l-am descoperit pe Trabuc la gară. Nu conducea, nici nu aștepta pe nimeni. Privea plecările altora. Gara era singurul loc al orașului unde

se simțea mai puțin captiv, mai aproape de ducă. Beția lui nu-și găsea vinul în sticle, ci în suerul tare al locomotiveilor. Trabuc era un substantiv zburlit de nostalgia de-a fi verb, aiurea...

Intre timp, Valer, după ce-și făcea lecțiile pentru a doua zi, se ducea la biblioteca liceului, unde se cujunda în cercetarea hărților și a cărților de călătorie. Nu numai atât. Era în corespondență cu toate agențiile de turism din Europa. Știa hoturile, corespondențele trenurilor și vapoarelor, prețurile, monedele fiecărei țări și vocabularul minimal al călătorului care nu vrea să-și irosească banii nici cu talmaci, nici cu călăuză. La ceasul lămpilor l-am privit de multe ori pe Valer aplecat pe obrazul contintentelor. Nu era nici logodnic, nici amant. Pe fața lui concentrată, calmă, serioasă, nu apărea decât o curiozitate științifică, profesională, întocmai ca a medicului când se apleacă spre bolnav, spundându-i: „Scoate limba”, — în timp ce mâna îi ta pulsul.

Au trecut anii. Într-o zi, Trabuc a dispărut. S'a vorbit și'n zărele timpului despre „misterioasa dispariție a unui elev de liceu”. Călătorise fără bilet până la Constanța; de-acolo se imbarcase pe un vapor grecesc spre Constantinopol. Apoi... Nu mai știe nimeni. Poate că Trabuc a devenit hamal într'un port, chelner pe un transatlantic, schelet în fundul unui ocean, sau rege al unui trib african.

Valer în schimb călătorește și astăzi.

Tipologie literară

NATURI EROTICE

de VLADIMIR STREINU

VII. În psihologia wertheriană, găsim așa dar teia v. e. t. de a se exprima cu deosebire prin pasiunea amoroasă. Având cu toții răzlete emotive oridecate ori împrejurările îi ating mai direct, dintre oamenii imaginați — numai Werther răspunde cu toată ființa, preschimbată în tumult de durere, la întrebările tinereții.

Suferința lui, spre deosebire de bolnavii secolului XIX, al căror precursor ni se spune că ar fi, este un prinos și nu un minus de vitalitate. Acesta se dofinește prin lipsă, prin sentimentul lor sau al nostru despre lacuna sufletească ce li stingherește, prin negație. El însă trăește împovărat de o anume excreșcă, de care se împiedică singur, e întreg — dar copleșit de sine și, dacă suferă până la a se sinucide, această suferință și această moarte sunt urmările unei mai vehemente afirmări de viață. De aceea, după cum Ham-

let străjuiește și simbolizează tiparul oamnelor sterili din cauza vo. n. e. pe care n'o au, Werther este patronul firilor conformate pasional: pe acestea le doboară, sau numai le ciatină, fluxul vieții proprii. În timp ce pe semenii priințului Danemarcei îi seacă refluxul.

Firile hamletice rămân totdeauna în marginea existenței, cât mai departe de rostul creator și chiar precursor: sunt meditative și sterile. Iubirea nu le interesează decât episodice și chiar atunci: Ofelia pentru Hamlet. Căbata pentru René, sora lui Fonsalbe pentru Obermann și Olga pentru Oblomov, toate aceste făpturi delicate, normale, dar nenorocoase, nu servesc decât ca mijloace, ca să zicem așa, colorante cu care se precizează un contur psihologic evanescent.

Naturile wertheriene, dmpotriva: ele ni se dau pe matca vieții, în luptă declarată cu

ceea ce din afară le zădărnicește pornirile; iar ca dovadă că înțeleg rostul sănătos al existenței, wertherienii apar totdeauna în dramă erotice. Lotte nu mai este un simplu reactiv moral, întrebunțat de autor ca să ne incredințeze încă odată despre ceea ce știam mai dinainte privitor la erou. Ea nu e o Celula sau o Olga având menirea, despre René și Oblomov, să ne facă a înțelege că și dragostea pe întâiul îi afundă în plietis tragic, iar pe al doilea îl cobește. Lotte, cu poziția ei socială de logodnică și soție a altuia, creiază adevărată dramă wertheriană.

Înțelesul mai adanc al întâmplării, prin care cele două personaje capătă identitate, îl cunoaștem aproape din toate operele pasionale: dubletul omonesc, bărbat și femeie, suferă de fiorul morții care indoește ascuns pe acela al iubirii. Când Lotte apare lui Werther, în chip vădit și definitiv, ca ființă de neobținut, când îl apare, cu alte cuvinte, la distanța morții însăși, el caută să lasă însuși din viață. Ce altceva l-ar face s'o reîntâlnească decât sinuciderea?

Același sens tragic al dragostei îl mai trăiseră și alte perechi: Romeo și Julieta în Ve-

(Urmare în pag. 2-a)

P. F. Rubens

Peisagiu

Portretul lui Macedonski

de TUDOR VIANU

(Din prefața la vol. I, din Operele lui Macedonski, ce vor apărea în ed. „Fundăției pentru literatură și artă „Regele Carol II”)

Povestirea vieții lui Macedonski a conducerea întregului și colorându-i pus în lumină mai multe din trăsăturile lui de caracter. Totuși, după ceea ce e a fost în primul rând prezentarea faptelor, este necesară judecarea lor și stabilirea tipului caracterologic al omului.

Cum se înfățișa, așa dar, omul al căru caracter a influențat în asemenea măsură soarta opereii sale? Alexandru Macedonski îndreaptă către cercetătorul de azi imaginea unei naturi din cale afară de voluntară. Printre celelalte forme și energii ale sufletului, voința lui se înalță cu rol precumpănit, luând

„Toți naștem poeți, scrie el în Prefața volumului de Poezii din 1882, dar nu devin poeți decât aceia cari se formează prin studiu. Lumea poate nu este la urma urmei decât o proiecție a voinții noastre. „Omul are putința — afirmă Macedonski — decăteori energia lui lămtrică îi îndreptează cugetarea numai spre una și aceeași țintă, să-și compacteze curentele de energii numite cugetări până la punctul de a le schimba, după voință, în obiecte sau în făpturi însuflețite”. Fakirismul și spiritismul, nălucile și halucinațiile nu sunt decât aplicații și cazuri speciale ale puterii universale a voinții. Chiar moartea este un consimțământ. Nu moare cine vrea să trăiască. Pentru a înțelege caracterul lui Macedonski trebuie să fimem seama de aceste postulate esențiale ale voinții lui.

(Urmare în pag. 3-a)

Paloșul Somnului

Strămoșii mei s'au adunat în cerc și m'au certat cu paloșul de somn. Dormeam pe plaiul neîntors de plug și sub velința ierbi, nevăzute oasele albe, sparte fluerau tăcute.

Trecea un vânt subpământean în vis și ascultam un șuierat din moarte, un glas cules de timp din oase sparte. Pământul de sub mine sta deschis, și în tiparul golului culcat. din scrisul vieții noastre stam surpat.

Atunci, urcați în strana lor de umbră, s'au aplecat peste vealețul meu, cu ngăduință dela Dumnezeu. Brațele lor suind, ca niște paltini răsfrânți pe apele de nori umbrite boltivă peste mine polugri amintirii cu semnele din veacuri, sub stele aburite.

Bouri înfipti în falduri de hotar și-am fost lăsat în semn pe întinsoarea zării. Prin grai un duh adanc de cronicar, prin legământ de sânge, un nevăzut pândar și fapta de legendă pân'la nisipul mării.

Nu te lasa în jaf să-ți prindă altul glasul și să-l strecoare 'n cugetu-i strein; precum păstrat cu miros greu grecesc vin, pe largi corăbii dus e'n burduf din piei de capră.

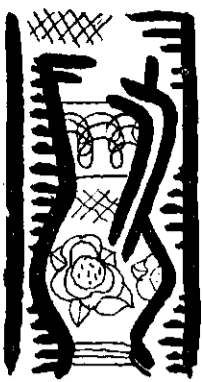
Îngăduind în datini, în raiul plaiului, să vină veneticul căutător de slavă, cum te-au păscut de visuri ca turma în otavă, tu n'ai mai dus tributul la poarta craiului.

Și săracit de vorbe albastre și de mitul ce ne cuprinde somnul și viața până 'n pragu-i, ai tot urcat tăcerea înaltă și de dragu-i pe noi priveai cum lasă hlamidă asfințitul.

Dar redeschide poarta cuvintelor de țară și stolului de pasări din sufletesc frământ, fă să le treacă sborul umbrat peste pământ și pomenirea noastră s'o strigi cu glas de fiară.

RADU BOUREANU

(Urmare în pag. 2-a)

CRONICA LITERARĂ

de CONSTANTIN FANTANERU

Iovan Ducici: Comoara Impăratului Radovan

Cartea despre soartă. — Trad. de B. Pisarov
(Ed. „Universul”, 1938)

Cartea d-lui Iovan Ducici „Comoara Impăratului Radovan”, anunțată stăruitor de noi, aici, cu sentimentul că publicul trebuie pregătit cum se cuvine să primească o operă valoroasă, — a ieșit de sub tipar și stăpânește acum vitrinele. Mulțumirea noastră este mărită de gândul că nu ne găsim numai în fața unei tălmăciri izolate din literatura yugoslavă, — ci tipărirea în românește a lucrării d-lui Ducici, deschide un frumos program de lucru al editurii „Universul”. Am informat, într-adevăr, pe cititori, că în cadrul său de activitate diversă, editura „Universul”, a proiectat publicarea unei serii de traduceri din literatura țărilor vecine, urmărind ca, prin intermediul producțiilor spirituale, să ajungem la o mai sinceră cunoaștere și o stabilă prețuire a popoarelor ce ne înconjoară. O cunoaștere a literaturilor dela cele șase hotare ale țărilor, dezvoltate de sigur după noime genetice proprii, dar hrănite aproximativ dintr-un mediu geografic asemănător, — ar ajuta de altminteri considerabil la limpezirea puținților și sensurilor din creațiile noastre literare. În această direcție, până astăzi, s'a lucrat la noi extrem de puțin, ca să nu spunem de loc. Opinia care circula necontrolat, este că la granițele țării, cultura încețoșă brusc, încetându-se parcă într-o ceață dureroasă, care nu se risipește de cât departe, în țările ferice ale apusului, — unde se reaprinde miraculos faclă tuturor luminilor. Înselarea e și mai regretabilă, dacă ne dăm seama că

văluită cu greu înțelegerii omenești și constituind un fel de așchii răvnite în pasiunile noastre cele mai înalte. Impăratul e nemuritor și sălășluiește dincolo de limite, într-un absolut pentru cucirirea căruia se chinuște mintea omenească. El ne-a lăsat însă o comoară, — noi toți l-am moștenit de drept, și câți vroim să ne împărțim din substanța lui metafizică, nu rămâne decât să-i căutăm comoara.

Spre a o găsi însă nu trebuie să săpăm în alt pământ decât acela al fapturii noastre, și nu trebuie să chemăm alt ajutor decât al forțelor noastre primordiale. Toate puterile, toate darurile și capacitățile sunt în om, fiindcă el este parte din cosmos, în el se găsește, după tiparul cosmic, nestrictă armonie, proporțiile, măsurile. Omul e tare, e Prometheu. Tăria lui isvorăște din dragostea lui pentru lume, din credința lui în binele etern, în ordinea nestrămutată a stihilor. E omul prometheic care a înfruntat pe Joe, răsunătorul, vrăjmașul oamenilor, — e tot deodată omul nou al creștinismului, — omul iubirii și al adorațiilor. Frumusețea existenței, puterea fericirii, erotismul profund, femeia, tinerețea, alimentează optimismul tipului de om conceput de d. Iovan Ducici, și-i garantează triumful. Fiește acest tip uman nu ce este necunoscut. El se desprinde cu dimensiuni impresionante din Renaștere, și dăinuie în cultura mediteraneană în icona cumpătată ce ne-am făcut-o despre chipul omului clasic. Ceea ce ne surprinde întrucâtva în această viziune antropologică este că ea vine dintr-o țară slavă, și că autorul este un slav, care indică prin personalitatea sa, fără îndoială, una din treptele înalte de cultură ale țărilor. Pentru români, surpriza este pilduitoare. Față de latinitatea noastră istorică și față de intrarea noastră în ciclul de civilizație europeană, făcută tot în numele latinității, în cunoștința noastră de cultură nu avem încă limpede figura omului latin, pe care ar fi normal să-l luăm ca prototip. Nu i-am găsit încă argumentele decisive, pe care d. Ducici le descrie cu atâta siguranță, ori de câte ori are prilejul, în textul eseurilor sale, mergând chiar până acolo că îl turbură faptul istoric al nașterii dintre evrei a lui Iisus, pe care ar vrea să-l știe elin: „Prin înlocuirea friicii de Dumnezeu cu iubirea de Dumnezeu, Hrisos are aspectul greului antic: prin misticismul lui, a avut aspectul unui profet evreu pentru că vorbește ca Mesia și Dumnezeu-om, cum n'au avut grecii. În sfârșit, ca personalitate, ca inimă și ca cel dintâi purtător al iubirii universale omenești, iar nu naționale, în felul evreiesc, el este un elin. Căci și un mare rege, Alexandru cel Mare, a pornit să creze un imperiu universal-omnesc și aceasta a fost un vis al unui grec iubitor de oameni. Se știe că toți locuitorii Palestinei au fost nevoiți să creadă în Iehova, deaceia și Hristos a aparținut acestei religii, poate religiei unei rase care putea ușor să fie siriană sângelui lui. Poezia iubirii și a bucurății pe care acest profet a întins-o în întreaga omenire, n'a putut-o surăți omul cu atavismul Vechiului Testament. În Hristos e mult elenism; și cine știe dacă aceea nu a fost vocea sângelui, deoarece doctrina lui n'a răsarit dintr-un cap învățat, ci dintr-o inimă mare. (Despre proroci, p. 387—388).

IOVAN DUCICI

această părere superficială, ar putea fi atât de lesne corectată de tradiția savanților noștri, un Cantemir, Hașdeu, Densușianu și Iorga, pentru cari învățarea limbii și studiul istoriei și culturii popoarelor vecine au fost riguroase condiții de pregătire științifică. Cu deosebire Hașdeu câtă patimă a pus — când a cercetat trecutul ca și viața contemporană a neamurilor din preajmă!

Inițiativa editurii „Universul”, nu apare așa dar fără un frumos îndemn al tradiției științifice filologice și istorice românești care, fără îndoială, are autoritatea să orienteze și câmpul de activitate al literaturii.

Desprinsă din planul acesta al tălmăcirilor din producțiile țărilor cu care ne hotărnicim, „Comoara Impăratului Radovan”, este o operă menită să documenteze cu prisosință bogăția literaturii yugoslave, și să așeze de la primul pas, în lumina succesului, inițiativa editurii.

Fiindcă lesne am fi ispitiți să credem că titlul se referă la vreun chip legendar din viața acțională sârbească, precizăm că nu e vorba de o figură istorică și că de altminteri „Comoara Impăratului Radovan”, nu are caracter etnic, nu e o predică în sensul culturii autohtone yugoslave. Ea cuprinde opt eseuri: despre fetiche, iubire, temete, prietenie, tinerețe și bătrânețe, despre poezii, eroi și proroci. Titlul este o expresie metafizică socotită de autor potrivită pentru ciclul eseurilor, iar obiectul ei e metafizic. „Impăratul Radovan”, reprezintă treapta supremă a cunoașterii, a stăpânirii în spirit, a apropiării de esențe. Poartă numele de „comoară”, toată știința lui spirituală, des-

Colecția „Universul Literar”

De dincolo de râu

Virgil Carianopol

AL. RAICU

talentul poet, cunoscut prin versurile sale corecte ce înprospătează ritmurile clasice în poezia noastră, aducând emoții delicate și impresii de autentică savoare, va fi tipărit, deasemeni, în colecția „Universul literar”. „Hronic” se numește volumul său și va cuprinde poezii în mare parte inedite, dovedind un tradiționalism luminat și virtuți de expresivitate sigure, cu totul proprii acestui autor sărguitor și discret.

Valer și Trabuc

(Urmare din pag. 1-a)

zvrărlindu-se în ea ca cel care nu știe dacă se va îneca sau va înota, — ci metode și ponderat. Și nu va căuta viața în ispitele ei directe, în tumultul ei anarhic, ci măcuseamă în cultură. Biblioteca îl va atrage mai tare decât viața exterioară. Ideile îl vor interesa mai mult decât oamenii. În viața nu va fi actor; atitudinea spectativă va frâna mereu spontaneitățile impulsive. De tânăr încă va considera și judeca viața prin ideile culese în bibliotecă. Evident, și acesta va trăi, dar contactul lui cu oamenii nu va mai fi de interesat, ci va avea numai sau și caracterul unei experiențe prin care va verifica meritorul ideilor acumulate prin lectură și meditație. Și într-o zi, romanul va epiloza această lungă confruntare dintre idee și viață, dintre lege și om. Astfel, turistul își va verifica prin creațiune soluțiile prealabile ei, itinerariile prestabilite prin cultură și meditație. Numele lui de romancier va fi Paul Bourget, Marcel Prévost, E. Louinescu, etc... Se întâmplă uneori ca un romancier aventurier să devie romancier turist. E cazul — foarte interesant — al doamnei Hortensia Papadat-Bengescu.

Specificul cel mai semnificativ al acestor două categorii de romancieri e următorul: Aventurierul își concepe romanul prin personaje, pe când turistul și le concepe prin subiect. Turistul își pune o problemă, în abstracto, o rezolvă, tot în abstracto, și apoi își construiește personajele care vor demonstra-o. Astfel clădit, romanul va avea o evidentă calitate: claritatea și gradul compoziției. Toate personajele vor deservi cu strictețea linia precisă a acțiunii, comportându-se concentric spre un efect final.

Aventurierul în schimb nu gândește cu idei, ci cu halucinații de oameni. Așa dar el pornește de la personaje. E suficient să existe câteva în mintea lui, și să intuiască în ele posibilitatea unui conflict care va face din grupul lor încă nebulos familia unui destin, pentru ca să-și poată începe romanul, fără ca să știe cum va fi, ce se va întâmpla în el: căci acțiunea romanului e secretul — încă nedescifrat — al personajilor, nu porunca romancierului, extrinsecă ființei personajilor, cum e acțiunea romanului turist.

Cine se apropie de marea creațiune: turistul? sau aventurierul?

Cred că aventurierul. Căci primul romancier al lumii noastre, Dumnezeu, dintâi a făcut pe Adam și Eva, personajele — romanul omului începând cu surpriza păcatului originar, faptă a eroilor, nu a creatorului lor.

IONEL TEODOREANU

nuvelele ardeleștii ale d-lui Victor Papiilian, vor apărea în curând, înauurând seria operelor de proză editate de „Universul literar”. Cartea este așteptată cu multă nerăbdare, d. V. Papiilian fiind — după cum l-a considerat d. Nichifor Crainic, — într-adevăr, unul din cei mai mari nuveliști ai noștri.

Cititorii au avut deosebitul prilejul să admire acest talent viguros al autorului în paginile revistei noastre.

poetul confesiunilor și al șoapțelor adânci ce încâleșc inimile cititorilor oricând de pretențioși sau rezervati, va da în „Frunzișul toamnei

mele” un volum de rezistență și de bogat ecou poetic. „Universul literar” editându-l, face un real serviciu literaturii tinere, care se cere răspândită și zi de zi mai prețuită prin valorile ei reprezentative. Poetul Virgil Carianopol este un nume cunoscut și credem că noul său volum va avea succes.

Scrisoarea de dragoste

Mihail Drumeș a publicat, începând dela revista „Falanx” a d-lui Raul Teodo-

rescu, numeroase pagini de proză în aproape toate perioadicele literare.

După romanul său de debut apărut acum câțiva ani la „Cartea Românească” apoi „Invitație la vals” în edit. Vreamea, actuala lucrare intitulată „Scrisoarea de dragoste” — va afirma, desigur, o sumă de însușiri așezate la maturizare și va reimprespăta totdeodată numele unui scriitor, menit unei circulații profunde în conștiința vremii noastre, pe care o exprimă cu mijloace variate și personale.

Operele lui Macedonski

Ediția Operele lui Macedonski îngrijită de d. Tudor Vianu va fi una din cele mai importante tipări ale Fundației pentru literatură și artă „Regele Carol II”. Intocmită pe principii unei selecții estetice din scrierile poetului, ediția va cuprinde 4 volume, într-un total de aproape 2500 pagini, distribuind materialul astfel: I, Poezii, II, Teatrul, III, Proză literară (romanul Thalassa și Nuvele) IV, Articole de doctrină și inedite.

Fiecare volum va prezenta un studiu relativ la materia lui. La sfârșitul vol. IV, d. Tudor Vianu va adăoga o bibliografie a operelor lui Macedonski, întreprindere pe cât de valoroasă pe atât de dificilă, considerând fecunditatea scriitorului într-o carieră de o neobișnuită lungime: primele scrieri au data din 1866, cele din urmă din 1920; 54 de ani de literatură, poate cea mai lungă carieră din literatura română. Ceea ce s'a opus până acum

intemeierii popularității lui Macedonski, au fost opiniile cari au circulat asupra caracterului său, cu ocazia unor incidente răsunătoare. Găsind de cuviință să insiste asupra acestui punct mai delicat, d. Tudor Vianu a scris o biografie a poetului, cu caracter de studiu psihologic, ca să explice firca mai adâncă a lui Macedonski. Biografia îndeajung de întinsă, și din care tipărim un fragment în n-rul de față al revistei, va fi publicată la începutul primului volum ce va apărea până în Crăciun. Nu vedem care dintre criticii români contemporani ar fi fost mai indicat să întocmească ediția Macedonski, — decât d. Tudor Vianu. Încă din 1915, d-sa a publicat un articol în Flacăra condusă de d. C. Banu, unde cerea dreptate pentru cazul literar al poetului. Ceea ce a dorit atunci, realizează acum, o nobilă, contribuție la un act de dreptate și restituție literară.

Corneliu Moldovanu

uitat prestigiu, cronicar dramatic, care a dat o carte atât de interesantă în acest gen ca „Autori și actori”, este unul din scriitorii care au contribuit la crearea lite-

Purgatoriul, romanul în două volume al d-lui Corneliu Moldovanu, a apărut în ediția III-a, la editura Națională Ciorniei. D. Corneliu Moldovanu, poetul tradiționalist de neuitat prestigiu, cronicar dramatic, care a dat o carte atât de interesantă în acest gen ca „Autori și actori”, este unul din scriitorii care au contribuit la crearea lite-

raturii românești moderne. „Purgatoriul” e romanul burghezilor românești, scris cu talentul unui din fâuritorii limbii și stilului românesc actual. Într-adevăr cel care a tradus „Cântarea cântărilor”, cu o măiestrie neîntrecută nici chiar de traducerea bibliei făcută de părintele Gala Galaction, a fost unul din puținii scriitori pentru care limba își stilul au constituit probleme de competență. Deaceia o carte ca „Purgatoriul” se poate reciti oricând cu folos. Vom reveni asupra ei într-o cronică largă.

PRECIZARI

În urma unor întrebări ale d-lui Pan. M. Vizirescu ne credem datori să precizăm că redacția noastră nu are nici o legătură cu afirmațiile d-lui Neagu Rădulescu.

Toate articolele publicate în această revistă și summate sunt sub directa răspundere a autorului lor.

De aceea, în afară de desmințirea dată în numărul 40, venită din partea d-lui Pan. M. Vizirescu, ne credem datorii să mai amintim și noi că împotriva domniei-sale nu dorim să insinuăm nicio răutate.

Aceste precizări se adresează în special d-lui Pan. Vizirescu pentru a evita orice diferend cu d-sa pentru care avem toată stima.

CONFERINȚE

D. prof. Raul Teodorescu va ține Duminică 4 Decembrie 1938 la orele 9 seara precis, conferința sa de recepție la Ateneul Român, vorbind despre: „Gândirea critică a lui H. Taine”.

Va răspunde d. prof. Ștefan C. Ioan, vice-președintele Ateneului Român.

GRUPAREA FEMININĂ

asociație de artă compusă din numeroase personalități artistice, urmărește o educare a publicului românesc prin cultivarea și afirmarea adevăraților și noilor valori din domeniul picturii și sculpturii.

În linia acestui program, „Gruparea feminină” din care fac parte d-nele Aricescu-Vasilie, Chelsoiu Ma-

ELENA DEȘLIU: Portret

ria, Deșliu Elena, Tălășescu Elena, Vintilescu Georgeta, Delghioz Ecaterina, Vavilina Elena, etc., — a deschis la sala „Dalles” o expoziție de pictură și sculptură al cărei vernisaj s'a bucurat de un strălucit succes. Expoziția va rămâne deschisă vizitatorilor întreagă luna lui Decembrie.

IN URMA

succesului Șezătorii scriitorilor tineri, „Universul literar” primind numeroase scrisori din centrele culturale din provincie: Cernăuți, Sibiu etc., de a ține și acolo șezători, se va ocupa de organizarea lor și le va anunța la timp.

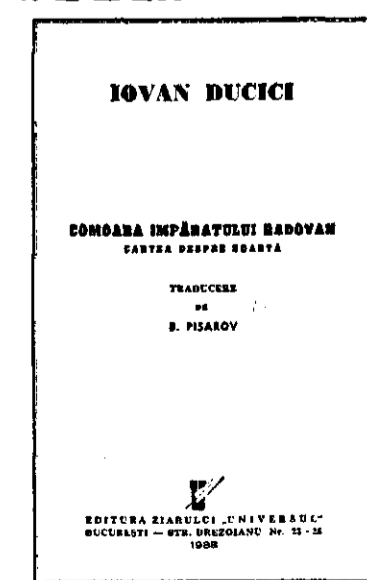
Naturi erotice

(Urmare din pag. 1-a)

rona, Tristan și Izolda la curtea regelui Islandei. Căci macii înamorați, oricum s'ar numi ei și oricând de deosebite condițiuni necedotice i-ar încadra, susțin mitul modern al iubirii, care poate fi reprezentat printr-un chip omeneș având un obraz luminat, iar altul mohorât.

În linia lui Werher se află de asemenea Adolphe cu Elleonora lui. Chiar dacă Benjamin Constant s'a complăcut în a-și prezenta eroii mai mult cu obrazul întunecat, aventura rămâne a acelorși oameni cari prin iubire se apropie de moarte. Frământările seclă ale lui Adolphe sunt, ca și la ceilalți, ale paradoxului după care dragostea se satisface numai cu nimicirea vieții. În cât privește literatura noastră, firle pasionale se găsesc prinse în drama tot similare. Fie în Adela lui Ibrăileanu, fie în Ioana lui Anton Holban, personajele masculine cresc din aceeași străveche insatisfacție amoroasă, care își păstrează întregul patetism chiar în Femeea Sângelui meu a d-lui Mihail Celarian, deși aci Glineanu — croul — este un Don Juan norocos. Pasionali sau numai de un molcum sentimentalism, îndrăgostiții de toldeana și de oriunde pot fi așezați în șir. Văzându-i atât de deosebiți în faptele care îi conturează, în împrejurările care ni-i desvăluie și atât de identici în suferința exclamationa lui Sainte-Beuve de care, în forma ei adevărată, ne-am folosit cu prilejul semnelor lui Hamlet: „... entre vous quelle distance inouie à l'origine, quelle conformité secrète au terme!”.

VLADIMIR STREINU

Coperta cărții „Comoara Impăratului Radovan”

MOLDOVENII

roman de Georgeta Cancicov, din care „Universul literar” a publicat un fragment, de o deosebită frăgezime și vioiciune, cu notații proaspete și captivante, a apărut zilele acestea în edit. „Națională-Ciorniei”.

Portretul lui Macedonski

(Urmare din pag. 1-a)

Această voință se credea atât de puternică, încât se socotea că poate rămâne și singură, în opoziție și luptă universală. Nu este aceasta oare definiția orgoliului? Toate mărturiile pe care le avem asupra lui Macedonski consemnează această trăsătură de caracter. Încă din 1889, Al. Vlăduța în portretul pe care i-l consacră, sub titlul „Polidor” (în *Revista Nouă* din 15 Mai 1889) scrie: „Polidor a fost singur la părinți. Și tatăl său, colonel care mușcase ceva din legendarul 48, când l-a dus la școală, în momentul când era să intre la domnul director, i-a spus băiatului o vorbă mare, adâncă și foarte solemnă: „Fii mândru și ține fruntea sus, că ești băiatul meu!” După ce isbucnește valva în jurul nefericitei epigrame din 1883, orgoliul omului nu desarează. „Polidor rămase singur, părăsit, disprețuit, dar semeț”. Portretul semnat de Vlăduța este al unui adversar. Prietenii văd însă, până la un punct, în același fel. Vrednică de a fi cunoscută este iocana zugrăvită de Cincinat Pavelescu, în pagina intitulată „Artistul” în *Literatură* din 15 Decembrie 1892: „Siluetă aristocratică. Eleganță nativă. Chip sugestiv. Mustățile infipte în cer. Pasuri grăbite, puțin sacadate. Zilnic trece pe podu Mogoșoaie. Se uită drept înainte și vede tot ce se petrece în lature. Cam rigid în mers. Înfățișare de militar austriac. Ori unde intră, atrage atențiunea. Femeile îl fixează lung. Picioarele sale sunt mici. Privirea când bizară, când dulce și visătoare, când vagă. Era una din acele figuri ce văzute odată, în memorie rămân. În caracterul general al chipului, ce predomina era o melancolie genială. Surprinzătoare, în această siluetă, mai era complexitatea de nuanțe ce-i modifica trăsăturile. În stare de repaos, făptură maladiivă, indolentă și resemnată, părea. Dar fruntea, în oarecare momente, o ridica cu o mândrie sfidătoare. Aceasta îl transfigura. Din vagul în care innota, privirea sa se lustruia atunci cu poleul oțelului”.

Cele mai multe din incidentele care au otrăvit viața lui Macedonski au isprăvit din orgoliul său, din pornirea de a întreprinde acțiuni hazardate pe răspundere proprie, în opoziție declarată cu întreaga inconjurime și în disprețul reacțiunii așteptate. Epigrama împotriva lui Eminescu sau articolul despre Mackensen au fost rodul unei inițiative de această natură. Orgoliul său este atât de puternic, încât în setea de afirmare a sentimentelor sale, el uită realitatea și limitele ei probabile. Nu era oare o nebunie să scriji acuzația de plagiat împotriva lui Caragiale, un scriitor care dăduse atâtea dovezi despre talentul și probitatea sa artistică? Dar pentru volitivul Macedonski, realitatea nu era o limită. Am văzut că, pentru el, realitatea era mai degrabă o proiecție a voinții.

Temperamentele voluntare sunt totdeauna parțiale, exclusiviste. Firile intelectuale, oamenii teoretici sunt concesiivi. De pe pozițiile inteligenței se poate recunoaște dreptatea relativă a mai multor cauze, între care spiritul încearcă o mijlocire, o sinteză. S'ar putea vorbi de liberalismul inteligenței și de radicalismul voinții. Macedonski este un spirit partizan în toată puterea cuvântului. Multă vreme, după ce gustul general încetase să-i mai urmeze, Macedonski declară încă poezi de prima mărime pe Eliade și Bolintineanu¹⁾. Dintre tovarășii de generație, talentele vrednice în adevăr a fi cunoscute rămăseseră Gr. H. Granda, Vasile Păun, Ion Catina. Macedonski nu se simte bine decât între comilitoni și discipoli. Lui Mircea Demetriade îi consacră un lung studiu plin de elogi. *Literatură* proclamă din când în când un nou talent literar din ceata aderenților săi. Dealungul întregii sale vieți, Macedonski a fost însoțit de o suită de partizani, cari îl mângăiau de adversitatea generală a mediului. Tocmai pentru că exclude cu violență, el știe să adopte cu pasiune. Între atâți adversari, el știe să fie un prieten entuziast. Citiți paginile dedicate lui Léon Bachelin sub titlul *Ochi de lac — ochi de vis!* Rare ori a fost scris un mai fru-

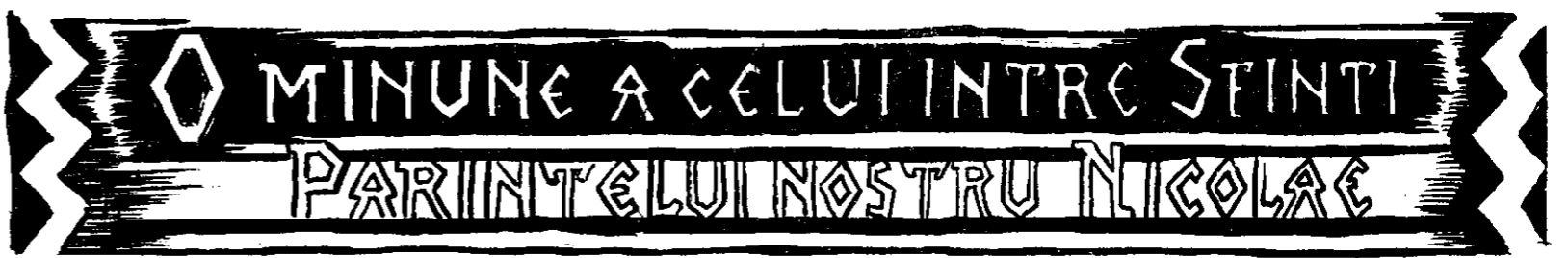
ne de înțelegere pentru valoarea artistului și toleranță față de bizarea lui, care nu le ascunde prezența fondului foarte uman. Amicițiile au salvat corabia atât de amenințată a reputației lui Macedonski. În mijlocul tăgăduirii și osândei generale, rămăneau totdeauna câțiva prieteni credincioși omului și operei. Prin lanțul acestor suflete s'a păstrat o imagine mai bună și mai adevărată a poetului huliți.

Ceeace câștiga pe acești prieteni era, în primul rând, farmecul convorbirii omului, foarte cultivat și sborul înalt al fantasiei lui. În amintirile sale din 1888, citite și mai sus, Traian Demetrescu evocă neuitate după-amiezi petrecute în tovarășia acestui om rar. „Aproape o vară întreaga am stat în aceeași curte cu poetul. Ziua, după amiază, mă coboram în salonul său și ore întregi convorbiam: literatură, știință, socialism, etc., etc., citeam, — mai bine zis, îmi citea cu felul său de a citi, ce parcă este o muzică. Uneori, era dânsul în odaia mea din etajul de sus. Acolo mă găsea citind, lucrând, meditănd sau privind dela fereastră în coridorul unei case vecine, unde sta o frumoasă cu niște ochi. Dar de multe ori da peste mine și dormind. Atunci mă scula, eu mă răcoream cu apă rece și recoboram iară în salonul său, în care albastrul draperiilor, canapelelor, fotoliurilor, era stăpânitor în mijlocul gamei de culori și nuanțe ce răsăreau din felurite obiecte și tablouri, prinse de pereți sau răspândite pe mese, prin colțuri, ori pe etajere. Albastrul era culoarea ce impresiona mai mult ochii săi. În amurgurile calde și pacifice de vară, retrași în grădina sa, pe câte o bancă de lemn, îl vedeam adeseori ridicând ochii către cer și adâncindu-i în albastrul său limpede și nesfârșit. Deschideam câteodată vorba despre astronomie. Citisem și unul și altul ultimele cercetări ale lui Flammarion. Poetul e religios, teist și dela o vreme, chiar mistic. Mai totdeauna are surâsul scepticismului în fața științei pozitive. Răsturna într-o clipă legile sistemului planetar, și cu o vorbă dulce și ușoară alcătuia teorii noi astronomice, explica în altfel mersul planetelor, spațiul, materia, după imaginațiunea sa, dar cu o așa putere de imaginațiune, că un moment părea că te convinge”.

S'ar putea întocmi o întreagă antologie a convorbitorilor lui Macedonski, un nărâmi a recunoaște interesul captivant al omului. „Farmecul său mare”, scrie Cincinat Pavelescu în amintitul portret, „era intimitatea sa. Cel cari l-au cunoscut nu-l vor uita. Ori unde mergea, robea, — când voia. Îl ascultai chiar dacă-l urai”. Iar un alt poet, Ștefan Petrică, notează la rândul său, descriind O seară la Macedonski²⁾: „Amfitrionul vorbește. Frazele curg dulci, liniștite și cizelate asemenea unei marmore ieșite din mâna unui maestru antic. S'ar zice că omul acesta clădește operă arhitecturală din cele mai mici discursuri. Ceea ce îl deosebește însă de alți maeștri e o căldură și un colorit viu în vorbire cum nu mi-a fost dat să văd. Cuvintele au o putere de sufletească expansiune care robește și fascinează dela început”.

Atâta n'ar fi fost deajuns... Prietenii lui au recunoscut adeseori sub atitudinea omului dârz și orgolios un suflet deschis simpatiei pentru cei slabi, gata să ajute. I. Dragoslav a descris odată buna primire pe care a găsit-o în casa lui Macedonski, tânărul boem descins în București pentru o carieră literară din cele mai nesigure, vorba bună de încurajare, ceaiul cald oferit celui ce îngheta pe străzile necunoscute ale orașului, ajutorul strecurat cu discreție (la plecare). Altă dată, la Paris, după cum povestește d. Petronius, ochiul atent al lui Macedonski descoperă un copil infometat, pierdut în furnicarul indiferent al metropolei; știe să-l recunoască, îl adoptă pentru câțiva timp și salvează în el pe sculptorul Savargin³⁾. Desigur, cele mai multe din aceste gesturi au rămas necunoscute. Cum s'a putut vorbi însă de ura, care în sufletul lui Macedonski ar fi coborât „la gradul cel mai de jos al simțirii omenești”? Când Ilarie Chendi aruncă această acuzație, denunțând în contemporanul său „instinctul cel mai brutal al răsunării prin sfâșiere”, „o minte înfrigorată ce se frământă în căutarea curselor și a otrăvirilor nimicioare”, „o caricatură de om, vrednică de plâns sau de dispreț”⁴⁾, pe care societatea nu poate decât s'o osândească, el cedează celei mai nedrepte dintre sugestiile timpului. Semeț, da. Desigur și irascibilitate. Nu însă cruzime și răutate satanică a sufletului. Firește, în decursul vieții a trebuit să rupă cu unii din prietenii săi, cu Duiuiu Zamfirescu, cu Traian Demetrescu, cu Th. M. Stoenscu. Niciodată însă din răceala sau versalitatea inimii. Numai amărăciunea deceptiei sau ciuda de a nu se mai ști urmat l-au condus către acele rupturi răsunătoare, care au falsificat imaginea sa. Amintirea lui Macedonski merită aceste rectificări.

Pentru că dârza lui voință să fi isbutit, i-ar fi trebuit lui Macedonski un simț al realității pe care nu l-a avut. Aci întâmpinăm a doua pricină a tragediei lui nereușite. Este în firea lui Macedonski ceva de visător fantast, care dă tensiunilor sale un caracter de mare zădărnice. Toată viața lui, omul a proiectat mari descoperiri, menite să transforme întreaga știință a timpului în ni-

Transcrisă din „La Légende Dorée”, în cinstea d-lui N. M.

de LUCIA DEMETRIUS

Chemat fusese la Domnul Sfântul Său, făcătorul cel mare de minuni, ajutorul cel grabnic, părintele nostru Nicolae, bolind puțin cu trupul, în adânci bătrâneți aflându-se; săvâșit fusese el din traiul cel vremelnice, fiind plin de zile bune. Petrecut a fost cu bucurie și cântări de psalmi la viața cea neimbătrânită și fericită, întovărășindu-l sfinții îngeri și întâmpinându-l cetele sfinților. Iar pe lângă cinstitul lui trup, adunându-se episcopii de prin toate cetățile, l-au pus pre dânsul în biserică cea sobornicească a Mitropoliei din Miralikiie, în șase zile ale lunii Decembrie.

Ci și după cucernica sa admirare, odihnă n'avea prea fericitul Nicolae, plăcutul lui Dumnezeu, și în chipuri multe înceca omenștile chinuri să le aline. Din cinstitele lui moaște mir cu bună mireasmă izvora, cu care ungându-se bolnavii, dobândeau sănătate, bolile truștești și cele sufletești se vindeau și duhurile viclene alungate erau. Iar însuși El, Sfântul, se arăta temătorilor de Dumnezeu la turburare pătimire, pe uscat sau pe mare, în fața ochilor lor deschiși sau adormiți, în multe locuri pe rând sau deodată, umindu-i și fericindu-i pre ei cu minunata sa arătare și cu face-i de bine.

Deci, aflând despre minunile lui cele fără de număr, un jidov dintr'acea cetate, în casa lui cea nebinecuvântată o iocană a Sfântului a adus, ca să-l ferească pre ei de rele, din nevoi să-l scoată și noroc să-i aducă. Și când pentru neguțatorie la cale lungă să pornească sta, g-ăia jidovul acela cinstitei iocane: „Nicolae, iată aici tot avu-tul meu, în paza ta lăsat este. Dacă ceva văjământ sau știrbit va fi dintr'insul, crâncen am să te bat pe tine. Nicolae, că a; putut dar n'ai vrut să mi-l ocrotiști. Și la drumuri lungi pucea cea neguțator.

iar la calea întoarsă, neatînse îi erau și casa și avuții și câte de el agonisite erau.

Numai că, plecând ei odată la o cetate ce la mare depărtare era, au venit furii în lipsa lui acasă și galbenii lui cei cu grea trudă și obidă adunați erau l-au luat, și vestimintele sale și vasele cele scumpe și tot ce strănsese acei jidov cu osârdie sub acoperișul său. Deci venind ei acasă, goală o a aflat p.e ea și pustie. Ci plin de jale și de multă hainie, jidovul un biciu a luat și ca un varvar cu minte puțină și turburată cum era, la iocana plăcutului lui Dumnezeu Nicolae s'au dus și crunt a o bate au început. De gemea lemnul acela și sfânta zugrăveală se crăpa și se jupuia. Și îi grăia ei ei printre lovituri:

— „Au nu te-am pus aici, Sfințe Nicolae, a'mi ocroti avuții? Putut-ai și nu o ai făcut. Plătește dară tu pentru tâlharii!”.

Și iar a o lovit cu mânia se pornea.

Iar furii aceia, departe ajungând, au p-osit și au mers sub un copac și după ce cu dreptate între ei pradă și-au împărțit, somn greu să doarmă au pornit. Și iată că în visul unuia și al altuia și a fiecăruia dintre ei un bătrân slab, cu albă și cucernică față se arăta și iacrâmi amare plângând din isloviții și luminații săi ochi, le grăia lor:

— Iată cum am fost pentru voi și răutatea voastră bătut!

Și cu mâinele sale uscate și tremurătoare vestimintele cele sfâșiate le desfăcea și rane se vedeau și sânge și vântăi.

— Iată cum pățimit-am pent-u voi! Și nu pentru pătimirile mele am venit la voi, ci să nu se mânia Domnul asupra voastră și

cumpiți să vă pedepsească, vă îndemna să mergeți înapoi la jidovul pe care l-ați pradat și tot ce e al lui îndărăt să-i dați.

Și glasul său tremurător de plângere și bătrânețe adânc pătrundea în cugetele celor truște: e adomiți, rușine și milă fiindu-le lor.

— Dar cine ești tu? gemea în somn, răsunându-se cu turburare și sudoare fiere fur.

— Eu sunt sluga Domnului nostru Iisus Hristos, Nicolae, și jidovul pe care l-ați pradat a adus asupra-mi aceste rane.

Și mult firav părea bătrânul și șubred și pre cinstita lui față și în barba lui cea albă, sângele cu lacrimile se amesteca și multă jale și multă frică în ochii lui se vedea.

Și tiezindu-se atunci tâlharii, unul altuia visul și-au povestit, și când au aflat ei toți că la fel visaseră și că smeritul bătrân fiecărui aidoma se arătase, minune au văzut că este și spaimă mare l-au apucat și rușine de făr-de-legile lor. Ci în grabă tot au adunat ce furaseră și la jidov înapoi s'au dus, când dormea de istov cetatea Miralikiie și pe drumurile deșarte numai pașii lor se auzeau, cum băteau năbușit și cu zor. De l-au povestit lui visul lor, le-a arătat jidovul iocana cea cu jonsnicie lovită de el, crăpată și cojită și s'au cutremurat fu-i aceia, când l-au văzut pe bătrân cum privea din iocană, cu cinstita lui față dreptcredincioasă, cum în vis pre ei îi privise și în genunchi căzând tâlharii s'au pocăit și au jurat călea cea dreapă a o lua și pe piacul Domnului, cu cinste și cuviință, viața a o duce.

Iar jidovul acela cu sfânt botez s'a botezat, de fapte bune umplându-se, creștinește trăind, pentru lauda Domnului nostru Iisus Hristos, căruia slavă și închinăciune i se cuvin acum și în vecii vecilor, Amin.

Intre Lucian Blaga și Vasile Băncilă

de AXENTE SEVER POPOVICI

II. Terminam în rândul trecut cu eroismul țărânului nostru, care, după d. Vasile Băncilă, e departe de orice personalism și cu nimic revoluționar, tocmai din pricină că își are rațiunea și în realitatea cosmică. Dar asupra acestui punct nu sunt destul de înamurit. Discreția eroismului său provine din atașarea lui la spațiul care este, după unii, semnul incremenirii și al morții, sau din atașarea lui la timp, care, după logica sa genetică, învie și distruge toată realitatea? Problema rămâne deschisă.

Dar, din acest sentiment al țărânului, d. Vasile Băncilă mai scoate o consecință, — e vorba de intuiția organică a creșterii și nemuririi. Înainte însă, de a lămuri acest concept, pentru rațiuni de sistematizare, permiteți-mi să deschid alt drum.

Dacă aceasta este structura și cadrul cosmic al țărânului român. se pune imediat problema: cum le organizează el din punct de vedere logic, sau, mai precis, după ce categorii? Problema este extrem de importantă, iar d. Vasile Băncilă ne dă, fără îndoială, primele fundamentele dintr'un tratat de logica națiunii. Atenție! — transcriem începutul. Valoarea logice țărâniei constă mai ales din varietatea planurilor ei. Țărânul are intuiția posibilului, a unor straturi sau zone de explicație cu legi diferite, deși totalitatea existenței e în ultimă analiză unitară.

Dacă n'am face aci logică pură, ci metafizică, atunci am putea afirma, fără nicio reticență, că din intuiția acestui posibil multiplu, țărânul român își trage toată angoaza lui sufletească. Dar să lăsam! Din aceste zone de explicație, urmează cu necesitate, că din punct de vedere al cunoașterii, structura noastră etnică depășește principiul monovalenței. Și asta explică multe lucruri. Care este însă după d. Băncilă prima modalitate de cunoaștere țărânească? Răspunsul este precis: categoria esențelor ontologice.

Pentru țărânul român deși trăiește în toată vaitoarea cosmică și deși este convins de vanitatea existențială a oricărui lucru în raport cu marile orânduieli, fiecare existență și, mai ales, fiecare gen de existență își are realitatea ei. Asta vrea să spună, că în ultimă analiză, tot universal este o imensă „rodie ontologică”.

Dar a respecta toate genurile de existență pe măsura în care participă în ele genul etern și model al fiecăruia, asta este a da mâna cu Platon. Unii dintre recenzenții indiscutabil serioși ai d-lui Băncilă văd aci, dacă ne raportăm numai la experiență, un dez-acord flagrant, dar totuși, ca să nu treacă ignoranți sau ca să nu supere, afirmă imediat că, în confruntare cu folclorul, lucrurile sunt exacte. În legătură cu asta însă, e bine să se știe, că teoria categoriilor și logica națiunilor nu se fac după folclor — asta duce la metafizică! — ci, pur și simplu, după experiență. Dar asta nu însemnează că, din afirmarea de mai sus, cineva ar avea dreptul să creadă că eu condamn apropierea făcută de d. Băncilă. Nu mă opresc asupra ei, — imi pare prea delicată și prea surprinzătoare. Totuși, o consecință. Din faptul că țărânul român ține la semnificația fiecărui gen de existență în parte, rezultă că el nu poate fi evoluționist. Deaci însă nu se poate sări la afirmarea, că pentru el nu se produc schimbări și că, mai ales, pentru el nu există înaintare. Iar dacă totuși, unii ar fi tentați s'o rupă și pe asta, atunci să se știe că ei pleacă dela o majoră falsă. Ei cred că a fi în sistem însemnează a fi perfect închis și permanent cu același volum, sau, după cum formulează unii, că nu mai ai nimic de făcut. Ori, dacă lucrurile ar fi așa, atunci copacul, care dela început este un sistem definit, n'ar mai putea crește.

Atunci, cum se explică aceste schimbări? După d. Vasile Băncilă, prin in-

Al. Macedonski de Storck

mos imn al prieteniei. Prietenii săi s'au numit Vasile Urechii, Gr. Tocilescu, Bonifac Florescu, Angel Demetrescu, Ionescu-Gion, G. Buzoianu, Jules Brun, Vasile Păun și atâți alți intelectuali ai vremii, spirite cultivate și distinse, pli-

TUDOR VIANU
1) Vd. d. p. articolul din epoca bătrâneții: Spre o dreptate literară. în *Universul Literar*, din 19 Iunie 1916; 2) Articol din 1898. Reproduces în Opere, ediție îngrijită de N. Davidescu pag. 269; 3) I. Dragoslav, *Macedonski și literatura*, Rampa, Nov. 1920 (?); 4) Petronius, *Cum l-a cunoscut Macedonski pe Savargin*, în *Vizitorul* din 1910; 5) Vd. cele două articole ale lui I. Chendi, în *Voința Națională* din 18 și 25 Aprilie 1904.

(Urmare în pag. 7-a)

Epilog

M'au întors amintirile înspre povestea cu mărlul de aur,
Ascultată în toate singurătățile mele vechi... Azi,
Mă pândește umbra de balaur
Scuturată pe viață-mi din liniștile cu brazi,
Poate printre pălpăirile înflorite sfios ale stelelor, poate
Prin toamnele primăverilor toate.

M'au întors amintirile înspre mărlul de aur...

(Unde e mărlul de aur?)

N'am cui să pot spune cât

Mi-e de frig și de urât

În singurătatea asta cu limbi de balaur...

Unde e mărlul de aur?

Pe fiecare deget, o înfiorare nouă. Mă doare.

Între o clipă și alta, nici-un prag. Unde

Să mă opresc? Vin toate singurătățile să mă scufunde

În undele poveștii cu mărlul de aur... (Unde e mărlul de aur?)

Gândurile se desfac în priviri clătinate, rotunde.

Prea târziu... De-aici nu mai începe nimic.

Se va opri la poarta casei mele un dric

Și încă o plecare va împăienjeni, apoi, ferestrele, ușa, pereții,

În așteptarea dimineții...

COCA FARAGO

CARNET DE SBOR

A P U S

de M. C.

Par'că e o vecinicie de când am plecat. Ceasul și busola spun însă că ținta noastră e undeva, pe aproape. Dar unde? Plutim într'un haos albastru în care ochii caută zadarnic un punct material. De două ori a tresărit observatorul și degetele lui s'au strâns pe brațul meu: „...Acolo... par'că...”. Dar nu era nimic. Câte o coamă inspumată de val, nu mai mare ca o geană.

Ochii sfredelesc afundurile orizontului pierdut într'o păclă ușoară. Observatorul e așa de fix și de încrunțat că pare lăsat în piatră. Arunc din când în când câte o privire la busolă. Nu, nu-i nici o greșală. De două ceasuri sburăm spre est. Suntem deci la 200 de mile de coastă și aici trebuie să fie nava pe care trebuie s'o găsim. Și nu mai avem decât trei ore de benzină, adică atât cât trebuie pentru întoarcere, plus o jumătate de oră.

Ceasul e patru. Peste o oră și jumătate soarele va apune și noi suntem la 2 ore de coastă. Va trebui deci să fac un amerisaj pe dubite.

Mâna observatorului îmi curmă gândurile. Mă uit după privirea lui și caut să sfredelesc păcla care ascunde orizontul. De data asta este ceva. Par'că-i tot o coamă de val; dar mai este și o dără de fum subțire ca o ață.

Mâna observatorului îmi strânge mereu brațul până când silueta navei căutate capătă contur. Atunci oftăm amândoi ușurați și ne uităm răsând unul la altul. Observatorul întocmește radiograma și o trece telegrafistului. Reduc ușor turajul și cobor lin până la două sute de metri, așa fel ca să fiu între inamic și soare, așa cum spun instrucțiunile.

Știu acumă că nu se va putea vedea, orice-ar face. Ne apropiem astfel până la câțiva chilometri. Acuma nava se vede bine în bătaia soarelui ce scapătă.

Cobor mai mult, la o sută, la cincizeci de metri, apoi numai la 4—5 metri deasupra valurilor.

Bombardierul și-a pregătit racheta care va însemna momentul torpilării și așteaptă. Observatorul fix, cu ochiul la vizor, ține ridicată mâna care va da semnalul de lansare. Cu amândouă mâinile pe volan, caut să stăpânesc avionul care zboară acumă cu toată viteza, abia la trei metri deasupra valurilor întunecate.

Ne apropiem mereu. Încă o secundă sau două.

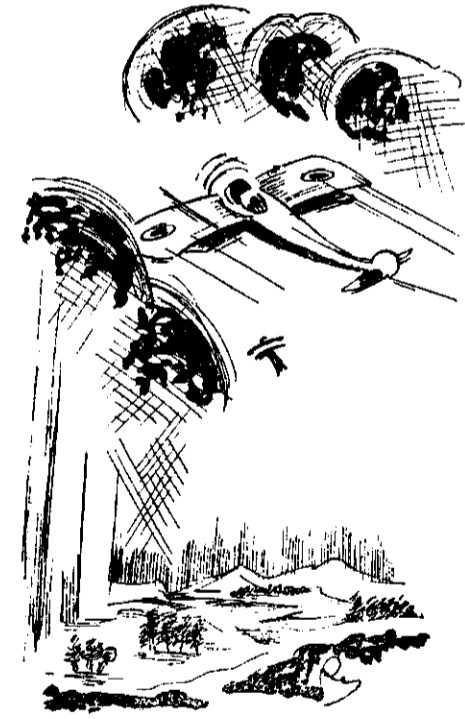
O rachetă albă se înalță de pe navă. Am fost văzuți. Prea târziu însă, căci în aceeași clipă a pornit și racheta noastră roșie care marchează lansarea torpilei. Cu motoarele în plin, fac un viraj scurt și pun capul pe vest.

Ora patru și douăzeci.

Soarele e drept în fața noastră, la jumătate de suliță deasupra orizontului. O fașie de lumină pornește de sub noi și se pierde în soare. E o lumină violentă de metal incandescent pe care ochii n'o pot suporta. Observatorul s'a lăsat jos de tot, la umbră, iar eu privesc pe fereastra din stânga, pe întinderea albastră odihnită a mării. De busolă nu mai avem nevoie. Drumul până la țarm e doar alea aceasta incendiată. Dealtfel e imposibil să văd ceva în cabină din cauza luminei de afară.

Sburăm la două sute de metri peste podul numai și numai de aur care duce la castelul „Craului Amurg”.

S'a întâmplat par'că ceva acolo. Nu știu când; n'am fost atent. Podul de aur s'a prăbușit și acuma abia se mai zărește sub apă. Iar acolo, departe, în fața noastră se dă marea bătălie. E prea de-

parte ca să văd ce se petrece. Dar se petrece un lucru groaznic, mai presus de închipuirea celui mai mare nebun. Curg fluvii umflate de sânge gros și în smârcuri și mlaștini de sânge se înneacă soarele palid și învins. Umbrele negre și vinete ale morții au apărut de dincolo de zări și presară cenușă și țărână pe mormântul mocirlos.

În jurul nostru decorul s'a schimbat. Cortine și văluri violete au coborât pe scripeți muți din țarie. Mâna marelui regisor a pregătit un doIU de circumstanță, de o dulce tristețe îmbietoare la moarte.

Totul e violet. Și din uriașă groapă deasupra căreia, ca un duh, abia mai stăruie o ușoară ceață sângerie, vine răcoarea celuiilalt țărâm.

Iar noi, martorii acestei groaznice și neînțelese întâmplări, ne privim muți și parcă nu mai suntem noi. Mâna nevăzută aduce alte văluri din ce în ce mai negre și le îngărmădește în fața noastră.

Un ascuțit de neliniște pătrunde pe nesimțite în inimă.

Mâna observatorului e iarăși pe brațul meu. O ușoară strănsoare. Acolo, departe în negurile adânci, a clipit un ochiu de argint. E lacul.

Săptămâna cărții franceze

Pentru întâia dată avem prilejul de a înregistra în România, o inițiativă atât de interesantă cum este aceea a guvernului francez, de a organiza în Capitală și în principalele centre de cultură ale țării, o „săptămână a cărții franceze”. Scopul parcă să fie, aparent cel puțin, de a încuraja și intensifica circulația comercială a imprimatului francez. Nu însă fără alege-re: și aci găsim o indicațiune care ne îndăgăue și ne îndreptățește să vedem în

față, sarcina delicată a unei prezentări antologice a cărții franceze și-a luat-o, la cererea ministerului pentru afaceri străine francez, un comitet alcătuit din scriitori și savanți a căror autoritate și competență sunt universal recunoscute”. Rândurile citate le desprindem din „înștiințarea” la catalogul de „Cărți franceze alese pentru uzul bibliotecilor străine și al bibliotecilor franceze în străinătate”, după care a fost întocmit un sumar, trimis în copie fiecăreia dintre librăriile românești participante la „săptămâna cărții franceze”. În aceeași înștiințare prefațială mai citim și rândurile următoare care afirmă caracterul antologic al acestei prezentări a imprimatului francez: „Acest comitet a ales, în fiecare disciplină, lucrările publicate recent în Franța, care i s'au părut cele mai potrivite spre a face cunoscut mediurilor intelectuale străine diferitele aspecte ale gândirii franceze”. Prin grija organizării atente a Institutului francez de înalte studii în România, care și-a asigurat concursul unui număr important de librării, atât în Capitală cât și în principalele centre de cultură ale țării, experiența se desfășoară în condițiunile cele mai prielnice realizării scopului propus.

Vizita pe care ne-o vor face cu acest prilej d-nii Georges Duhamel, Jean-Louis Vaudoyer și André Thérive subliniază importanța deosebită ce se acordă acestei săptămâni festive a cărei semnificație mai adâncă se vedește a fi aceea a unei manifestări de solidaritate și cooperare spirituală franco-română. Dintre cei trei distinși oaspeți și reprezentanți ai scrisului francez, d. Georges Duhamel nu vine pentru întâia oară în România. D-sa

tură cooperativă, în scopul tipăririi operelor proprii.

Sub semnul acestui generos elan tineresc, apare în editura abăției Crêteil, prima carte de versuri a ilustrului academician de astăzi, intitulată *Des légendes, des batailles*.

S'a văzut cu drept cuvânt în partea activă pe care d. Georges Duhamel a luat-o la înființarea grupului abăției, impulsul hotărât al unei vocații, abea a organizatorului optimist care crede neclintit că o înțelegere pașnică, trainică și profitabilă între oameni e cu putință, atunci când înțelegerea aceasta e spontană și izvorăște din elanurile dezinteresate ale celor de bună credință.

Este o atitudine morală care avea să se exprime mai târziu cu toată plenitudinea, în umanitarismul înduioșat din *La possession du monde*. Tot de pe atunci se schitează și alte trăsături caracteristice din firea și opera creatorului lui Salavin: simpatia pentru cei năpăstuiți, europeanul și repulsia față de civilizația mașinistă a veacului, gravitatea și feroacitatea aproape religioasă, accentul predicant uneori al scrierilor lui. După experiența tragică a războiului, în timpul căruia este chirurgul-șef al unei ambulanțe pe front, Georges Duhamel publică volumele *Vies des Martyrs* și *Civilisation* care i-au adus, odată cu premiul Goncourt, o celebritate mondială.

Reputația de romancier a d-lui Georges Duhamel se întemeiază pe seria cunoscută de volume al căror crou este umilul Salavin, și pe ciclul epic, în curs de apariție încă, *Chronique des Pasquier*.

Se știe deasemeni, răsunetul pe care l-a avut anul acesta, campania d-lui Duhamel împotriva fiscalității oneroase la care a fost supusă cartea franceză și împotriva mecanizării progresive a civilizației moderne — campanie purtată cu o vehemență impresionantă, mai ales în revista *Mercure de France*, unde odinioară debutase în calitate de critic literar și a cărei conducere a luat-o după moartea lui Alfred Valette.

În România, la București, unde va vorbi despre subiectul predilect „Crisa civilizației și criza cărții” d. Duhamel vine înso-

Jean-Louis Vaudoyer

a mai fost în București, cu câțiva ani în urmă și speranța pe care și-o exprima atunci, la plecare, că va mai reveni poate, se împlinește acum.

Membru al Academiei franceze, d. Georges Duhamel e una dintre personalitățile cele mai proeminente în literatura franceză de după război. Parisian prin naștere, d-sa și-a petrecut copilăria colindând prin orașele provinciale ale Franței, pe unde-l purtau ocupațiunile schimbătoare ale tatălui său, erborist, farmacist, apoi medic, și grijile traiului. Sorțit el însuși să practice medicina, Georges Duhamel s'a simțit de timpuriu atras de literatură. În primii ani de entuziasm tineresc a făcut parte dintr'o organizație interesantă care a reușit să determine dacă nu chiar un curent literar dar o emulație pentru literatură, organizație cunoscută sub numele de „abăția Crêteil”, după locul unde-și avea sediul. Această asociație tinerescă, din care mai făceau parte, între alții, Charles Vildrac și Albert Glaizes, cărora li s'au asociat mai târziu Jules Romains și Jacques Chennetier, luase ființă inspirându-se din ideologia fourieristă. După modelul faimoselor falansterie preconizate de această doctrină, tinerii autori uniți prin aspirații comune tindeau să creeze o edi-

André Thérive

tit de d-nii Jean-Louis Vaudoyer și André Thérive. Cel dintâi un fin critic de artă, conservator al muzeului Carnavalet și pasionat călător; iar d. Thérive, apreciat romancier populist și critic literar al ziarului „Le Temps”. Umanist și gramatician, adânc cunoscător al limbei franceze, opiniile d-sale se bucură de autoritate nediscuțată.

MIHAI NICULESCU

CRONICA muzicală

de ROMEO ALEXANDRESCU

Filarmonica. Este incontestabil că numărul concurenților, în toate părțile lumii, a crescut. Pădurea de microfoane risipită în lume, sorbe în fiecare zi și revarsă imediat peste planetă viorul instrumental sau vocal, a mii de soliști, iar din concertele și recitalurile de pretutindeni răsar fără încetare nume inedite. Tromboanele zornătoare ale publicității comerciale îi agrementează pe mai toți cu epitete hrănite exclusiv din superlativ, iar plătitorul, cu cât mediul artistic din care face parte e mai puțin dezvoltat, cu atât mai des se îndreaptă înspre cel mai strident elogiu comercial. Artiștii adevărați însă, tot atât de puțini ca întotdeauna au rămas, căci harul nu poartă ca ploaia, pe toate capetele.

Înmulțirea știutorilor de carte, nu înseamnă de fel înmulțirea marilor scriitori. Vorbirea instrumentală este astăzi mai ușor accesibilă celor ce vor s'o capete, mulțumită roadelor înmulțite ale experienței tehnice, ale evoluției pedagogiei instrumentale, ale melodelor de alcătuire a unui meșteșug de practică instrumentală tot mai înaintat, mai metodic, mai iscusit. Dar a stăpâni un grai nu înseamnă implicit a-l face să exprime idei mari, înțelepciuni adânci și nobile emoții.

De aceea, să nu ne facem nici o iluzie asupra vre-unui spor miraculos de artiști, nici să confundăm pe versificatori cu poeții și pe canoniștii de strune cu muzicienii dăruțiți.

Gioconda de Vito

Câte interpretări mari ale concertului de Beethoven pentru vioară și orchestră se pot oare auzi astăzi, deși viooniștii etichetați celebriți, de către nepricepuții sau interesați bine înțeles, nici nu se mai poate ști cați sunt? Atât de puține, în cât s'ar putea toate asculta într'un sileț de zi, probabil.

De aceea, a asculta o execuție a concertului de Beethoven care dacă nu se poate așeza printre acestea, aduce totuși un viu interes muzical, o accentuată opinie artistică la el privitoare și exprimată cu mijloace de mare franchețe de exteroizare și puternică avântare de simțământ, este un prilej destul de rar, care trebuie trecut în pagina de profit, nu tocmai înțesată, a muzicii.

D-ra Gioconda de Vito pune în acțiunea jocului d-sale un deosebit temperament violonistic și deși d-spunând imperativ de natura de mecanism a executantului nu dă niciodată impresia nici de acrobăție, nici de artificialitate. Pornire spontană, accent de sinceră convingere, energie susținută și o ritmică decisă, dau o deosebită vitalitate chipului de a cânta vioara al d-rei de Vito, care dacă n'a subliniat și n'a evocat tot ceea ce este mare, înălțător și omenesc în Beethoven, i-a realizat; cu fermitate și elan fondul de dinamism, trănicia liniilor, desfășurarea tot odată robustă și mobilă a ideilor și ceea ce trebuie relevat în special, toate acestea nu ca literă inertă, dar cu spontaneitate, nerv și intensă capacitate de animare a sferelor și rosturilor. Această calitate este însumată pentru un interpret, care poate astfel să păstreze o legătură directă între auditor și operă și să mențină pe planul prezentului, tot ce a acumulat, pentru a stăruie muzical lucrarea executată.

Au fost alături de concertului de Beethoven, în programul concertului, două lucrări noi venite în repertoriu.

Una în prima audiere nu numai la „Filarmonica”, dar în mod absolut, anume „Celebrarea morții” de Sgrizzi, foarte tânăr compozitor italian, capabil de o vi-guroasă exprimare orchestrală și oarănd dotat cu reală muzicalitate și însuflețire în inspirație.

O altă compoziție, de Holst, a fost executată parțial, alse fiind dint'însa părțile prevăzute cu surprinzătoare tulbur, „Venus” și „Jupiter”. Dacă autorul caracterizează just, în aceste zugrăviri simfonice corpurile cerești amintite, în acest caz ne temem că ne-am pliticit mult mai mult vizitându-le, decât pe sfera ce locuim și nu regretăm prea mult inexistența de până acum a mijloacelor de călătorie interplanetară.

În sfârșit, în același concert, d. George Georgescu, care i-a asigurat o conducere expertă în prezentare și sugestivitatea rezultatelor, a avut înscris pentru a comemora pe compozitorul Filip Lazăr, dela moartea căruia s'au împlinit doi ani, „Concerto grosso” pentru orchestră, datorit menționatului compozitor.

Comemorările muzicale, am mai avut prilejul s'o arătăm, pot atrage atenția cu excelențe consecințe artistice asupra unor creatori și unor opere adevese rău cetate, incomplet sau nedrept de rar, pot lega în chip rodnic și plin de învățăminte trecutul artei muzicale cu epoca și oamenii de azi. Dar, dacă se adoptă principiul comemorării, atunci trebuie adoptat consecvent și deplin, iar nu sporadic și arbitrar.

De aceea, tot mai așteptăm dela „Filarmonica”, deși anul e pe sfârșite, comemorarea lui Bizet, în lumea întreagă produsă, și, cel puțin în viitor, o dreaptă și atentă cercetare a calendarului comemorării.

Sau, nimic. În tot cazul, o atitudine bine definită și unitară, iar nu formule de compromis.

Măhnită se cobora seara ascunzându-se după colțurile mai do-site ale străzilor, ca repede apoi să cuprindă întinderea orașului cu aripile ei umbrase. De câteva zile ploaia nu mai contenise, scurgându-se monoton, iar acum, întetită, răsună pe pavaj, în bulbucări de stropi mari și gresi.

Dela fereastră, Via nu vedea nimic afară. Puținele lămpi cu gaz erau încă neaprinsse, cu toată ora târziu.

Doar câteva lumini pe la ferestrele caselor umede, însemnau o prezență de viață, în dezolarea desăvârșită ce cuprindea Constanța.

Era deprimant, ca într'un mic oraș de provincie, toamna, târziu, când plouă și iarna își pregătește intrarea furtunoasă.

Nu se vedea nici un trecător. Numai băltoace mari de apă prin care, afară de stropii norilor, câte o trăsură grăbită și rară împoșca cu prisosință apa aceia plictisită și teribil de pătrunzătoare, specifică lungilor zile ploioase.

Neputând găsi nici-o distracție privind afară, Via se retrase în fundul camerei, pe canapeaua largă de unde cu câteva clipe înainte, se ridicase.

Cartea deschisă în care cetise, zăcea trântită între perne și zid. O lampă cu abat-jour de pergament italian arunca lumină prăfuită de jur împrejur, lungind umbre pe pereți. În casă era parcă prea cald. Parfumul florilor urca în valuri mirositoare până în tavan.

Via căzu din nou în brațele molatece ale pernelor. O stare lăncedă de somnolență o învăliu. Se plictisea. Se plictisea cumplit, pentru că viața cu rezonanțele ei adânci continua s'o ocolească, iar pe lângă ea trecea doar un ritm încet și monoton, o scurgere de vreme mediocră, fără nici-o surpriză. Părere de rău după anii scurși și teama de ce avea să vină, conturau parcă mai mult banalitatea cadrului.

Cri-cri-cri

Toamnă gri

Tare-s mic și necăjit.

„Ce suferință“ își spunea ea. Și poate că versurile nu înseamnă numai mahnirea unui greere fără hrană. Putea ușor merge mai adânc. Hrana acestui greere e o substanță spirituală. Reprezintă desigur o suferință a lipsei de oportunitate. N'ai știut să reții fericirea atunci când ea se arăta mărinimoasă. Luă din nou cartea și-și aruncă ochii pe file.

Toamnă gri.

Nu credeam c'o să mai vii înainte de Crăciun...

„Nu credea c'o să mai vie! Iată unde ar fi trebuit să fie mai cu luare aminte. Nu credea c'o să mai vie! Mulți au răzajat unor astfel de credințe. Dar răul trebuie să revie. Fiindcă nimeni n'a dovedit definitiv că binele este la temelia existenței, și nu răul.

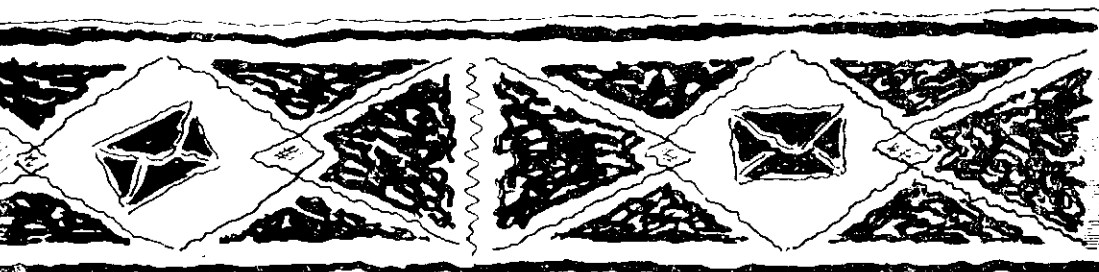
Arare ori aparținerea are iluzia reușitei binelui, aparținerea care se numește morală. Iar morală o profesează cei bari. Ei pot afirma că binele învinge fiindcă sunt mulțumii. Dar ar fi nimerit să fie înfrunțați și înfrânți vieții. Acei oameni care nu mai pot spera nimic. Sunt atât de mulți! Topirceanu ar trebui întrebat. Și alții... Și alții...

Păcat că a murit Topirceanu. M'ar interesa să știu ce fel de om a fost, murmură Via aproape cu glas tare, apoi privind în gol, gândurile se înșirară: să-i fi scris, să-l întrebe cum a compus poesia aceasta. E atâta farmec în desfășurarea versurilor și totuși ce durere di-fană. Ce diferiți sunt poezii de oamenii

de rând. S'ar zice că durerea lor nu se irosește zadarnic. Ea creiază. Durerea lor e pentru noi o desfătare. Ba chiar le căutam durerea spre a ne distra.

Dar de acuși,
Zise el cu glas sfârșit
Ridicând un picioruș
Dar de acuși s'a isprăvit...

„Parcă ar fi o muzică de Elgar. Proaspătă și melancolică. Pe l u z a unei grădini engleze. Susurul monoton al ploii răzbea prin gea-

„Toamnă gri“

de VICTOR POPESCU

muri și pătrundeau înăuntru, una după alta jelanii deosebite, dela strășini, dela acoperiș, din frunze, din pietrele drumului. Era trist, trist, trist.

Via simțea cum o umezeală intensă îi cuprindea trupul. Cu toată căldura din casă, atâtă apă parcă o îngheța.

Din depărtări se auzi o sirenă. Un sunet prelung și obosit, răgușit de ape, se încercă de trei ori, din ce în ce mai slab. Apoi muri fără vlagă.

Pleca încă un vapor. Gândurile ei apucară drumul vasului spre țări cu un soare strălucitor, cu palmieri și cu portocali, lămâi și smochini cari se legănuau în adieri de vânturi exotice. Valuri largi de liniște se așterneau pe plaje aurii. Bărci, vapoare în mii și mii de culori pluteau pe mări. Cămile încărcate cu uriașe tezaure se afundau în deșert spre fabuloase orașe, cu renume de basm, unde cine știe ce sultani domneau încă. Beduini masați, cu puștile pe umăr, călărind animale mici și repezi, păzeau intrări de granit și pietre scumpe.

Ah, ce absurdități, își zise Via! Se sculă de pe canapea: era pentru a nu știu căta oară în astă după amiază.

Dar de acuși s'a isprăvit...

De ce să se fi isprăvit?

Cu mișcări încete și obosite se îndreptă spre un mic birou retras într'un colț al camerei. A aprins întâi lampa așezată pe perete. Apoi, cu o cheie minusculă, a deschis un sertar. S'a așezat pe un scaun în fața lui și a scos o mapă nu prea mare, plină de scrisori.

Era palidă și respirația își întăsea mersul.

A început să răsfoiască teancul de corespondență. Ochii îi alergau nehotărâți de pe pagină pe pagină.

Cunoștea atât de bine fiecare rând, fiecare cuvânt, încât i se părea inutil să le mai recitească acum. Dar îi făcea bine să le privească, îi aduceau o întărire, un sprijin, prin iluzia că o viață mai bună, mai frumoasă, există undeva, și că ei înșiși, nu-i este oprit drumul într'acolo. Era răsunetul duioaselor amintiri din vara ce curând plecase. Vara care o înconjurase cu atâtă mulțumire în cât chiar acum încă, îndepărtată de orice speranță, era îmbătăită.

Își reamintea înduioșată începutul serii la balul marinei, pe nava bază. Soțul ei plecase la București. Se afla singură, înconjurată de multă lume, unii cunoscuți, dar o mulțime pentru prima dată în fața. Se simțea cam stânjenită. Cu toate că în fond, era oarecum gazdă! Erau și ofițeri de pe vasele de război în vizită.

Unul din aceștia s'a apropiat de ea cu grijă, ca de o femeie speriată. S'au împrietinit repede. Era un om plăcut, încercat în viață, pornit pe aventuri. Inima ei a tremurat, ca la adierea neprevăzutului. Infiorările unei alte vieți o nomiau dincolo de banalitatea cotidiană. Ofițerul străin părea că gustă cu mulțumire această prietenie proaspătă. Au fost împreună pe bord până târziu, când zorile au aprins cerul marin.

Apoi a condus-o acasă, pe o dimineață limpede, răcorită. I-a luat brațul și ea s'a inclinat turburată spre el. Marea încremenită fără cea mai mică unduire, aștepta înfrigurată izbucnirea luminilor cerești.

În curând, farurile roșu și verde dela intrarea portului aveau să se stingă, unele vapoare cu lumini de bord aprinse încă, tăceau în somnul lor, cu câte o mică geană de fum atârnată de coș.

Via trăia acum o altă viață. Nu-și dădea seamă de ce face, nici de ce se întâmplă cu ea. Cu desăvârșire amețită se lăsa condusă, apropiindu-se din ce în ce mai mult de ființa lui. Era îmbătăită de fericire. S'au oprit în fața casei, la poarta mare și masivă. Febril Via a căutat în poșetă cheia. Apoi cu mișcări nervoase a deschis ușa. A intrat înăuntru și s'a întors să mulțumească însoțitorului. A intrat și el... și... o clipă și, s'au prins în brațe. Inșăși Via a închis ușa în urmă, și a urcat cele câteva trepte din vestibul.

În salon o nouă îmbrățișare a pus început fericirii lor.

Târziu, în dimineață, după plecarea lui, Via nu izbutea să se desprindă dintre plâpumi, nici nu îndrăzne să deschidă ochii.

Cântau în trupul ei stins armonii, iar gândul trecutei lor struniri îi ajungea spre a-și prelungească încă fericirea, măcar cu câteva clipe.

Prima scrisoare dela el a primit-o din Constantinopol. Apoi altele și altele au urmat repede, corespondența dintre ei devenind un adevărat torent al pasiunii lor.

Asta e din Malta, își reaminti ea luând o foaie albastră și plină de un scris mic, îmbăcșit.

— Hier au soir le couchant fut plus triste que jamais. Il versait de chaudes larmes au souvenir du glorieux matin qui a charmé notre amour. Il n'est qu'a nous. N'est-ce pas Via chérie?

Ploaia afară continuă să picure monoton, în ritmul lent de toamnă. Umezeala ei pătrunde peste tot ucigând viața, îmbrobodind în mahnire orice.

Via s'a ridicat de pe scaun și cu o scrisoare în mână, s'a îndreptat spre pernele încă boțite. Câteva lacrimi calde au mijit dintre pleoapele obosite și s'au prelin pe fața ei fierbinte.

— Ma chérie, ce que je ressens, ce que nous ressentons c'est unique. Vraiment unique. Nous ne le trahirons jamais. Ce serait trop cruel, trop inhumain. N'est-ce pas Via?

Comment pouvoir exprimer la félicité qui me possède en pensant à toi? Les lueurs sombres du destin qui séparent nos deux vies, disparaissent aussitôt qu'une lettre de toi m'arrive, que je prononce tout bas ton nom.

On est si loin. A jamais si loin et notre amour n'est qu'un, indéfectible, seul réalité qui me plonge au milieu de la joie de vivre.

Chère Via, c'est beau pouvoir aimer! Et c'est encore plus beau pouvoir t'aimer. C'est sublime. On se trouve lancé a travers les profondeurs de ton existence!

Je viens de te rêver la nuit passé. Tu étais belle, reluisante de splendeur, et tu souriais. Ton mystérieux sourire. Celui qui rapelle la fraîcheur d'une nuit d'été a Naples. J'avais les larmes aux yeux en me réveillant. Pourquoi donc? Parce que tu est si loin?

Est-ce vraiment impossible de vivre ensemble? Chérie peut-être que non...

Scrisoarea aceasta era ultima primită. Ieri.

Vântul aduse o împoșcătură puternică de ploaie în geam, răpâind sinistru. Via tresări. Auzi din stradă zgomotul unei trăsuri care se oprește. Repede, sculându-se s'a îndreptat spre birou, a închis iarăși totul la loc, a stins lumina și a început să se plimbe prin cameră, cu brațele încrucișate și capul plecat. O subită durere o strângea parcă de tample.

Când soțul intră, o găsi tocmai în dretul ușii. A întors capul cu o mișcare bruscă înapoi. Și l'a privit în ochi, cutezătoare. În acel moment, i-ar fi spus în fața că nu vrea să trăiască cu el; în-tâlnindu-i privirea blajină, a tăcut. Doar inima o strângea tare.

El a sărutat-o pe frunte. Nici n'a simțit. Era cu totul în altă lume.

La masă aproape că nu și-au vorbit. El era ostentiv de ziua grea de birou, iar ea, abătută și nervoasă nu avea nici cea mai mică dorință de a-l înșenina.

El începu să spue ceva, în legătură cu niște afaceri. Ea schița din când în când câte un gest cu capul. De ar fi întrebat-o însă, ce spunea, și care e părerea ei, ar fi tresărit speriată. Auzia cuvintele numai, ca un murmur întrerupt de lungi și apăsătoare tăceri, sau de zgomotul farfuriilor schimbate, al cuțitelor și furculițelor lovite. De vre-o două ori a spus și ea ceva în legătură cu vremea de afară. O întrebare stingheră și fără răspuns din partea nimănui. Nici ea nu știa prea bine ce spusese.

... Dar de acuși s'a isprăvit... A murmurat aproape cu glas tare versurile lui Topirceanu. S'a isprăvit. Și sfârșitul e crud, mai ales când încheie ceva înainte de vreme.

— Tu l-ai cunoscut pe Topirceanu vre-o dată? întrebă ea.

Erau din nou în salon. El citea un jurnal.

— Cum dragă? N'am auzit.

— Am întrebat dacă l-ai cunoscut vreodată pe Topirceanu?

— Topirceanu. Care Topirceanu?

— Poetul. A murit acum vre-o doi ani. Sau trei.

— N'am auzit de el.

— Bine...

— Dece întrebă?

— Citeam din versurile lui. Voiam să știu ce fel de om a fost.

A luat din nou cartea de pe canapea.

Doar pe coastă la urcus Din căsuța lui de humă A ieșit un greeruș...

Ce viață, ce viață! Ochii ei citeau încă, dar nu pricepeau rândurile cărții. Mîntea era prin alte meleaguri, departe... Ar fi voit ca în aceste momente, un cataclism să înghită tot în calea ei, cu ea la un loc. Să se irosească în eternitate.

Vântul viaa năvalnic, afară.

Să-i ia cu casă, cu tot, în mare. Să se inee în fundul negrei infurieri de valuri. Cine știe dacă nu e mai bine acolo. Cel puțin nu suferi fiindcă n'ai ce suferi.

Își dădu capul pe spate. Părul buclat tremura pe lângă urechi. Iarăși simțea ochii umezi. Dar nu trebuie să plângă acum. Nu. Desigur că nu.— Bărbatul lucrează mult, pentru mine în primul rând. Să am de toate, să fiu mulțumită. Să nu duc lipsă. Iar eu nu-l înțeleg. Ce vreau oare? Și-l iubesc. L-a privit odată cu ochi mari. Citea. Citea. Pe față erau întipărite multe semne de oboseală. Pe la tample părul argintiu vădia înainte de vreme efectele muncii, zi de zi. Îl iubesc?... Sau... l-am iubit. Eu cu altul m'am măritat. Un om entusiast, care făcea planuri de viitor, care înțelegea viața într'altfel. Acesta s'a pierdut prea repede în praful unei existențe mohorâte; a apus prea devreme. Ce mai înseamnă pentru mine? Nu-l mai pot iubi. Ah! Dece oare nu-l mai pot iubi?

Cri-cri-cri

Toamnă gri

Nu credeam c'o să mai vii.

Toamna vieții mele. Ce repede a venit, sfărâmand legiuirile firei pentru a mă lua în stăpânirea ei lacomă. Încă tânără, îmi irosec anii în fundul acestui port terorizat de nostalgia fiecărei plecări. Îmi pierd strălucirea alături de acest om, care nu mă pricepe, care nu vede toamna ce-mi pândeste viața, toamna ce n'are rost să vină.

Ce o reținea? Iubirea pentru soț? Nu! În nici un caz. Aceasta era un lucru trecut, de mult înecat în apele indiferenței. Alțeva o reținea. Alțeva. Mai de grabă o reținea. Pentru ce nu s'a hotărât la timp, ca să fie fericită? Acum, e târziu. Fiecare noroc își are sorocul lui. Trebuie să știi să prinzi acest soroc. Inapoi nu se mai întoarce niciodată. Ca o prelungă falfăire, își poartă maestatea printre noi și o singură dată ne atinge pe fiecare.

Să nu-l pierzi atunci.

Altă dată e prea târziu. Prea târziu. Isbucni în lacrimi, cu capul înfundat în perne. Trupul se zguduia tot în sughituri. Simțea pe urmă mâna caldă încercând s'o mângăie.

— Ce e Via, ce s'a întâmplat cu tine? spuse el, voind s'o cuprindă în brațe.

— Via dragă.

— Lasă-mă... Nu plâng.

S'a sculat dintre perne, desprinzându-se din brațele lui, și-a șters ochii repede cu mâna. Apoi, cu capul dat pe spate, a încercat să rădă forțat.

Nu, Nu-i nimic. Așa mă apucă pe mine în zilele astea de toamnă, când e urât afară... o să-mi treacă. Cu o batistă își ștergea colțul ochilor. Clipete des și mișcările îi erau oarecum sacadate.

— Hai, răzi și tu, de proasta de mine. Sunt mai rău de cât un copil. Plâng fără rost.

El o privea și în sufletul lui, își dădea seama că o suferință cruntă cloțotia în inima ei. Dar cum să afle. A-nume ce? Nu avea darul de a fi confidentul soției sale. Niciodată nu izbutia. Îi întinse doar mâinile. Ea se apropie de el.

— Via, tu-mi ascunzi ceva. Spune-mi. Te-am nemulțumit? Sunt vinovat? Ori când îți cer iertare și vreau să mă îndrept. Via, ce s'a întâmplat?

Ea-l privea surâzând. Cu buzele încordate i-a răspuns:

— Dece nu crezi tu că eu plâng de vreme rea? Dar hai să uităm. Uite, e târziu. Să mergem la culcare. O seară atât de urâtă, cu ploaie, cu vânt, nu ne mai poate aduce vre-o mulțumire.

— Via!

— Știam că ești cuminte. În dormitor e cald și bine. Vom fi împreună. Numai noi. Hm?

A sărutat-o cu pasiune. Ea i-a primit sărutul, așteptând vre-o înfiorare. N'a simțit nimic, decât o durere vie pe buze.

Sunt încă plânsă, își zise ea în gând. Trebuie să mă refac...

— Via, nu vii să te culci?

— Da, Vin acum, Așteaptă o clipă.

Via răspundea din odaia de baie, stăpânindu-se. Lacrimile sclipeau iarăși în colțul ochilor. Își dădea seama atât de limpede că trăește forțat, că totul e falș.

Nu era sinceră cât de puțin. Nu-l mai iubia. Nu! Dece oare să mă forțez? Ah, de s'ar termina viața aceasta... — Dar trebuie să mă stăpânesc. Mă iubește atât de mult. Ar face totul pentru mine. Eu sunt o mizerabilă.

S'a ridicat de pe scaun. Privea în oglindă. Nu se vedea că plânge în tăcere. Ochii erau roșii, dar îi putea ascunde. Mai ales în întuneric... Și-a lăsat mica haină de pe umeri, pe scaun. A stins lumina. Băjbâind prin întuneric, s'a apropiat de patul de unde auzea respirația soțului.

S'a așezat pe margine. I-a pus mâna pe frunte.

— Ești supărat că te-am făcut să aștepti atât?

— Via.

I-a luat mâna și a umplut-o de sărutări. Cu o mișcare ușoară, s'a strecurat în pat și s'a întins sub plapumă.

Târziu, în noapte, zgomotul ploii a readus-o la viață. Ploua fără încetare, prelung, ucigător. Se scurgeau streșinile cu glasuri tragice. Vântul viaa infiorând bezele. Un sergent fluera dim când în când, departe, departe de tot. Lângă ea respirația calmă și regulată a soțului îi reamintea că este atât de nefericită.

— Viața asta a mea se scurge ca o zădărnice. Ce pustietate am în jur. Nimic, nimic care să mă ferească. Își aduse mâinile pe piept.

Gândea ce inutil e să trăiască cum trăiește. Ce banalitate, în fiecare zi, până la adânci bătrâneți. În cercul restrâns al Constanței, alături de un bărbat iubit odinioară... Și l-ar mai fi putut iubi. Dar depindea de el s'o înțeleagă. Să trăiască împreună o viață mai luminoasă. Să rupă cu umbrele mediocrității traiului. Dar cum? Se poate oare?

Dar de-acuși s'a isprăvit...

Ah! Dece n'a avut curaj să ia din sbor norocul când el a venit? Acum e prea târziu.

Cri-cri-cri

Toamnă gri

Tare-s mic și necăjit.

Un hohot de plâns i-a eșit din piept. S'a răsucit în pat, și apoi sculându-se s'a îndreptat spre geam.

Afară era, urât și întunec. Casele afundate în besnă. Prin fața becurilor de gaz picăturile păreau întinse coarde ale mahnirii între cer și pământ. Frunzele, puținele rămase, foșneau metalic și ud în învăltoările vântului.

Din fund, fluierul sergentului de noapte se auzea ca un suspin scârșind. Era trist, trist, trist.

Cu fruntea pe geamul rece, Via se simțea mai bine. Era calmată. Lacrimi îi curgeau încet din ochi, prelingându-se pe obraji, pe gât.

Cu toate că era desbrăcată și la ora aceea un frig destul de pronunțat se lăsase peste tot, ea nu-și dădea seama de răcoare și privea mai departe în întuneric printre lacrimile ei de suferință, acolo în depărtare, într'o altă lume, unde fericirea îi surădea, prea depărtată însă pentru a avea curajul s'o dobandească.

Din volumul „BISERICA NEAGRĂ“ ce va apare în curând.

Cronica ideilor

C. G. Jung psihologul german de a-danci resurse anacitice discută într-o recentă lucrare, proemioasă atât de d. sp. de întreaga psihologie contemporană, a inconștientului. Prin desigur, toate pușii, ce anume este inconștientul, în mod didactic vorbind, airmăpunea ca el este stratu, „interior” al societății, evident că nu poate satisface.

Este adevărat că numai acci oameni sunt într-adevar superiori cari uspuu de un inconștient mai bogat, apt pentru a le furnizeze, în plan cel mai variat, materia, elementul prim — de care conștiința are nevoie pentru a deveni creatoare? Ar urma să spunem că oamenii, marile personalități, sprijinindu-se îndeosebi pe funcțiunile inconștente ale conștiinței, au realizat o opera fositoare, capabilă să se răspândească repede în suprațată și într-o singură epocă, dar incapabilă să reziste, în timp, deoarece îi lipsea profunzimea, contactul vertical cu straturile anonime dar profund valabile ale inconștientului.

Astfel de constatari trezesc însă cu atât mai mult curiozitatea de a se ști unoscult, cum se manifestă funcțiunile inconștientului și, în cazul în care ele sunt creatoare, unde începe și unde încetează bimeracerea inconștientului. asupra conștiinței individuale. Pentru ca, este necesar să o spunem deia început, cultul inconștientului, atât de familiar gândirii actuale, dacă a dat rezultate noi și spornice, nu este mai puțin adevărat însă, ca tot datorită excesului „intenționist” se datorește o mare parte din facilitățile producțiilor culturale de astăzi.

Rămâne deci, dela început, bine stabilită că de o autonomie a inconștientului nu poate fi vorba. Activitatea inconștientului nu este autonomă decât în cazuri patologice — serie, cu evidente dereptate, C. G. Jung, inconștientul poate și trebuie să opereze creator asupra sufletului nostru, însă numai în măsura în care pastrează legătura normală cu planul conștiinței individuale? Cum constatăm însă normalitatea și anormalitatea influenței inconștientului?

Jung deosebește, inițial, inconștientul personal de acela colectiv. Cei doi să nu creadă că prin inconștient personal trebuie să înțelegem un atribut exclusiv individualității. Acela colectiv având o viață independentă, extra sau supra individuală. Inconștientul colectiv, denumit mai simplu psihologie colectivă, este localizat și se identică în regiunile cele mai adânci (P. Janet le spune „interioare”) ale sufletului omeiesc. Imaginile primitive, stratu arhaic al sufletului nostru, acele arhetipuri general recunoscute ca făcând parte din atitudinea și structura etnică, etica și religioasă a unei societăți, sunt inserate la baza psihologiei individuale.

„Omul vine aprioric cu ele pe lume — și este sensibil mai apoi, la vocea lor interioară. O astfel de imagine arhaică, a inconștientului colectiv, este, de pildă, ideea divinității, spiritul nostru, în mod anonim dar cert, fiind pătruns, originar, de ideea Dumnezeirii. Keyserling scrie într-o carte despre care ne vom ocupa în curând că „Dumnezeu este imaginea originală a spiritului” — iar psihologul german Adler, a cărui rudenie de gândire cu C. G. Jung este notorie — ne face atenție asupra atracției pe care o exercită asupra individului gândul „asemanării cu divinitatea” întru spirit. Ne amintim de versurile celebre din Faust, pe care diavolul le scrie în albumul faimosului student:

„Urmează vechiul sfat al strămoșului meu, demonul, Asemănarea cu Dumnezeu îți va face frică într-o zi”...

Așa dar inconștientul personal — adică acela care își recunoaște sursele în trecutul experiențial propriu și specific al persoanei — este atras, cu o forță de seducție adesea irezistibilă — de tenebrele și anonimele imagini ale inconștientului colectiv, arhetipuri dintre care acela al Dumnezeirii este un singur exemplu. Din cauza puterii de atracție pe care forțele inconștientului colectiv o au asupra inconștientului personal, noi vrem să trăim, câteodată, într-un spațiu sufletesc superior limitelor normale și naturale ale individualității noastre.

Se petrece acel fenomen pe care Jung îl numește spiritual „inflație psihică”. Determinați și posedați de o sesiile imaginilor primitive, fiind de psihologia colectivă, unii se scotesc iluminați (cum este cazul acelor care, nefiresc și patologic „se apropie de Dumnezeu”) alții cred că persoana lor s'a identificat deci trebuie să ocupe anumite roluri sociale, însăfârși alții se scot genii poetice. Cineva care are multe cunoștințe într-o direcție crede că a epuizat, deci reprezintă, știința însăși — ca noțiune genetică, a inconștientului colectiv — deși el a rămas tot o simplă individualitate. Sf. Paul scria în Epistola către Corintzieni:

„Știința umple orgoliul”. Dacă origine are în el „ceva de răufăcător, de geniu și de sfânt”, — adică tot atâtea arhetipuri ale inconștientului colectiv, inserate fundamental și a priori în sufletul nostru — trebuie să fim atenți însă ca tendința către colectiv să nu ne orienteze, excesiv, nici către ideea răului, nici către ideea binelui.

Ce însemnează o „lărgire a personalității”, se întreabă Jung?

În orice caz, una care se raportă, în primul rând, la conștiința morală, la recunoașterea de sine și a conținuturilor inconștente mai adesea personale, mai rar colective, eliberate prin analiză.

MIRCEA MATESCU

1) „Le Moi et l'Inconscient” (Gallimard Paris, 1938).

Expoziția pictorului C. Vlădescu. - Salonul oficial de toamnă

de PAUL MIRACOVICI

În sala Sindicatului Artelor Frumoase (str. C. A. Rosetti 14) s'a deschis expoziția pictorului C. Vlădescu. Printre expoziții aceasta e un eveniment deosebit al sezonului nostru artistic.

În cele peste 60 de tablouri, d. Vlădescu și-a pus cele mai variate probleme printre cari aceea a figurii umane, a nudului, lucru din ce în ce mai rar în plastica românească.

D-sa și-a început studiile în cea atmosferă de conștiințioasă și solidă pregătire a meșteșugului care era la Muenchen, înainte de război. De acolo probabil a păstrat acea disciplină atât de utilă unei firești desvoltări, unei mari împliniri. Parisul apoi, unde l-a surprins războiul, pe care l-a făcut ca un erou — i-a servit mlădind un temperament deja limpezit, așa cum se vede dintr'un autoportret din acea epocă, expus acum. De atunci și până azi Vlădescu a urmărit cu fidelitate acelaș drum, procesul de cristalizare — precoce la d-sa — a îngăduii pictorului atât de devreme maturizat să clădească solid, fără șovăiri, o operă a lui și cu care se poate mândri că nu a fost influențată de nimeni, că își datorează sie-și, efortului neîntrerupt, locul cel

duri, portrete, isvorog din aceeaș dragoste de meșteșug, din aceeași bărbătească viziune, lucrata cu pastă multă,

C. Vlădescu Autoportret

viguros modelate. Grecia, Muscelul, Olănești, i-au inspirat cele mai frumoase peisaje iar din intimitatea atelierului ne-a adus naturi-moarte și flori de o rară calitate. Pe lângă opera sa, d. Vlădescu se poate mândri cu încă una: aceea de a fi îndrumat în academia d-sale câteva dintre cele mai promițătoare, mai autentice talente ale ultimei generații de artiști. De aproape zece ani de când a fondat academia, conducerea ei a fost mai degrabă un apostolat. Nesubvenționat, luptând cu toate greutățile cu puțință, d-sa a continuat — adeseori subvenționând el însuși elevii realment înzestrați — să mențină această pepinieră de artiști. Ar fi fost firesc ca oficialitatea să ia în seamă aceste eforturi, să canalizeze aceste mari însușiri, dându-i posibilitatea să le profeseze de la înălțimea unei catedre. Nu numai că a fost ignorat dar politica defunctului regim a făcut tot ce-i sta în putință pentru a exclude această eventualitate. Insușirilor d-sale pedagogice se adaugă și o cul-

C. Vlădescu Peisaj din Grecia

are în pictura românească. În culori întotdeauna calde, peisaje, flori, nu-

tură din nefericire din ce în ce mai rară la tineretul artistic al zilelor noastre. Cartea „Bulgarii...” și nenumăratele articole sau cronici sunt mărturiile măgulitoare ale activității acestui pictor cărturar. În aceeaș sală maestrul a rezervat un mic panou și pentru elevii săi. Pe el, Ileana Udriou a agățat câteva tablouri pline de calitate, naturi moarte remarcabil studiate și două garoafe pline de viață. Lucia Kogălniceanu, sensibilă, prevestește o pictoriță delicată, plină de însușiri.

Salonul de Toamnă, deschis în prezent la Șosea și printre cele mai isbutite din câte a organizat ministerul artelor. Dacă întregul expoziției a suferit în infățșare, din pricina străine de voia organizatorilor, în amănunt cunoșcătorii vor găsi în mulțimea gravurilor, desenurilor și a desenurilor colorate un mare număr de lucrări excelente. Artiștii au răspuns cu entuziasm inițiativei ministerului dar fenomenul cel mai semnificativ și mai îmbucurător e răsunetul ce a avut în public, care și-a manifestat interesul nu numai platonice ci și prin cumpărături care în primele 2 zile s'au ridicat până la aproape 100.000 lei. E fără precedent la Saloanele de alb și negru. E curios faptul că la Saloanele Oficiale cumpărătorii sunt îndeobște atât de rari, cu toate că expoziții, cum e și firesc trimis tot ce au mai bun. Ar fi interesant de aflat: cărei cauze se datorește această bizară cerință a publicului pentru cea mai aleasă expoziție a anului. Oficialitatea reprezentată prin președintele Colan, ministrul artelor, a arătat cea mai atentă sollicitudine acordând fonduri din care s'au cumpărat pentru colecțiile Statului, cele mai reprezentative lucrări.

Catalogul cuprinde mai toate numele plastice românești. Iată desenele în peniță, unele delicate aquarelate ale d-lui Steriade, desene pline de vervă, realizate cu mult spirit de observație. Acele atât de măestre ale d-lui Theodorescu-Sion, acele turmentate dar atât de interesante ale d-lui Marius Bunescu.

D. Tonitza trimite admirabile studii

de nud, d-na Popea desenează în peniță cu preocupări de stilizare bizantină, surprinzătoare deseneuri ale Cătrinei Tonitza. Lucruri admirabile au trimis, dintre cei consacrați: Al. Moscu și Phoebus care prezintă câteva guașuri cu o rezonanță de fantastic, — printre cei mai interesați din Salon. Apoi Balțatu, deseneuri de o rară finețe, Băjenaru admirabile studii de nud, Măndia Ullea, un remarcabil portret, Vavilina nuduri desenate cu nerv, Adina Paula Moscu deseneuri de o limpezime care amintește pe Ingres. Scheletti aduce lucrări pline de pitoresc, din Franța și din țară, Georgeta Vintilescu, peisaje din sudul Franței, cu multă atmosferă. D-na Nissi Torosian, din ce în ce mai interesantă trimite 4 lucrări, peisaje, nud, remarcabile. Siegfried prezintă câteva Veneții vibrante, d. Orleanu despre care am scris cu prilejul expoziției personale, de asemenea ne aduce Veneții pline de prospețime și spontaneitate. Gh. Naum V. Dobrian, Nicolaidi se ocupă cel mai stăruitor de problema gravurii. Și de data aceasta ei aduc Salonului nota caracteristică. Remarcabile lucruri trimite d. Drăguțescu. R. Iosif, unul dintre cei mai autentici realizatori în domeniul alb și negrului ne aduce o serie de admirabile monotipuri colorate. Gh. Sabin expune studii pătrunse de spirit clasic. V. Primu deseneuri remarcabile.

În progres evident sunt: Berea, Viorel Herșcovici, Chelșoiu Maria, Dumitru Ștefănescu, I. Nămescu, Elena Deșliu, Mitache, Baludima-Tacian, Traian Apostolescu, Ecat. Delighioz, M. O-larian, Vartanian.

Hrandt Avchian expune deseneuri cari sunt ale unui artist în toată plinătatea mijloacelor. Anghelută deseneuri colorate sever studiate. Florica Cordescu expune câteva deseneuri delicate pline de nuanță. Dudu Alexandrescu evocă intens, în cele câteva deseneuri expu-

I. Teodorescu-Sion Fragment de o lucrare artistică

se, subiectele cele mai variate. Brană, pe lângă frumoasele-i calități de stilizare are și meritul de a anima mai întotdeauna tablourile. Nutzi Acontz ne aduce din Franța deseneuri sensibile, cu multă atmosferă.

D-nii Ștețian Popescu-Ghimpați, Nicolcescu-Nic Gavriloș, aduc participări interesante la succesul Salonului de Toamnă.

Afișe sunt puține la Salon dar merituose. Se disting acele ale d-rei Lily Panou, Lito Botez, Ion Gesticone, Florica Cordescu.

În cronica viitoare vom scrie despre expoziția excepțională a lui Lucian Grigorescu, care se deschide la Dalles la 1 Decembrie.

Categoriile operei de artă

S'a văzut din articolul precedent („Croce și estetica”, Univ. Lit. nr. 40) că pretenția estetice normative de a-și impune regulile sale în opera de artă, este nu numai absurdă, dar și primejdioasă.

Odată declarat divorțul între estetica normativă și opera de artă, observăm că ni se deschide un drum nou și bogat în multiple constatări. Ca o consecință primară a rupturii dintre estetic și opera de artă, se naște întrebarea firească: care sunt categoriile determinante ce stau la temelia frumosului și a operei de artă? Analiza frumosului ne va conduce la constatarea fundamentală că la baza acestuia există o subcategorie ce nu poate fi tăgăduită, anume: gustul, care concretizat într'un simț estetic comun, constituie caracteristica oricărei perioade de timp. Și, precum lămurit am arătat în articolul „Croce și estetica”, frumosul propriu-zis, purtând în sine stilul (adică: infățșare limitată după postulatale simetriei, proporției, măsurii) și gustul (norma estetică a oricărei epoci), pot fi create, fabricate, din elemente dinainte date și limitate de realitate; și anume potrivite ca să producă acea deosebită armonie a obiectului cu facultățile spiritului nostru, ridicându-ne prin aceasta la o stare sufletească totdeauna caracterizată printr'un sentiment de plăcere.

Ne mai rămâne acum să detimitem: cât se poate mai riguros, categoriile operei de artă.

Cu cât înaintăm pe calca cea nouă ce ni s'a deschis, vom observa că, ceace ne leagă de opera de artă, nu este esteticul ci o altă categorie, — artisticul — care, spre deosebire de frumos, are o individualitate proprie și unică, determinată de opera de artă: sublimul.

Din teama însă de a nu fi rău înțeleși, trebuie să precizăm că, sublimul nu are nimic comun cu cea originalitate neînțeleșibilă a artiștilor moderni cari, — cum remarcă E. Meumann (în „Sistemul esteticii”), — în căutarea unor noi mijloace de exprimare, au reușit să se facă înțeleși și să cadă în ridicol.

Categoria aceasta, „de natură irațională” (L. Blaga: „Filosofia stilului”), Cu atmosferă mistică și se supune numai cunoașterii prin intuiție. (Intuiția luată în sensul definit de noi în articolul precedent).

O operă frumoasă, vedem că ne reține atenția, ne plac liniile, culorile și sunetele; fiindcă, toate acestea sunt legate de datele sensibile, pe când sufletul trece pe lângă ea fără să fie cătuși de puțin sguduit. În sesizarea

unei opere de artă însă, — cum de altminteri oricine a constatat în asemenea situații, — procesul sublimării artistice în spectatori nu se produce prin datele sensibile ci prin emoție. Pe câtă vreme frumosul poate fi creat, sublimul nu cunoaște termenul creației, — în sensul că nimeni nu poate fi creator de sublim ci, numai revelator al lui. Originalitatea artistică reducându-se în fond, la intensitate și varietate, pe scurt spus, pentru a simplifica lucrurile, — ia interpretarea revelației realului. (Din stimă pentru Louis Lavelle, vom aminti că, în acest punct ne găsim pe linia jalonată de prestigiosul gânditor francez în „Arta ca revelație”. Articol apărut în „Revista Fundațiilor Regale” din Mai 1938).

Plasându-ne din acest punct de vedere, trebuie să precizăm că arta trece dincolo de categoriile spațiului și timpului și că, prin urmare, — cum afirmă Croce dintru început, (încercându-se însă în contrazicere lesne de explicat la un gânditor înarmat de logică), — nu există nicio legătură de cauzalitate între operele de artă.

Ca o consecință a antinomiei desvoltate aci, din capul locului va trebui să eliminăm din conceptul operei de artă cele două determinante clasice, ca absolut străine fenomenului operei de artă: inspirația și creația, aceste două categorii nu au nicio legătură cu sublimul și nici nu duc la descoperirea acestuia, — înlocuindu-le astfel, cu alte două: intuiția și revelația.

Oricât de îndrăzneț ne apare această demarcație făcută între frumos și opera de artă, procedarea aceasta e cu atât mai întemeiată cu cât își găsește o netăgăduită justificare în reflexiile filosofilor și esteticianilor înainte și după Kant; în special Kant a definit cu multă profunzime că, sublimul e o categorie neobișnuită, și spre deosebire de frumos, sublimul face legătura directă cu iraționalul, cu lumea suprasensibilă.

Referindu-ne acum la cele susținute de noi până aci, vom afla număidecăt, că trei sunt elementele corespunzătoare înțelegerii artistice: intuiția socotită ca bază de plecare în orice activitate artistică; revelația care nu reprezintă decât obiectul celei dintâi, și interpretarea care nu e decât materializarea celei de a doua, realizată de artist. Și pentru a învinge ceea ce pare greu de înțeles în noua orientare cu privire la înțelegerea operei de artă, vom sublinia neapărat, că cele trei elemente indicate

mai sus, — ca'n orice activitate spirituală, — sunt concepute în relație imediată sau cum susține Croce cu atâta magistrală claritate, ultimul element „se face condiția primului și din primul condiționatul ultimului; adică, seria e concepută în acțiune reciprocă sau, mai bine zis, ca un cerc”. (B. Croce: „Elemente de estetică”).

După înconjurul acesta făcut în scopul de a înlătura orice neînțelegeri ce s'ar putea ivi, ca o consecință secundară va trebui să statornicim că primele două elemente: intuiția și revelația, își au o obârșie ascunsă și aparțin artistului, cunoscute sub numele de vocație sau chemare; iar cea de a treia, constituind opera care, singură e accesibilă tuturor oamenilor.

Astfel, după această străduință de a deschide o altă cale pentru înțelegerea fenomenului operei de artă, suntem siguri că precizările noastre aduc o contribuție însemnată în filosofia artei, înlocuind cu hotărâre corelația clasică: inspirație, element artistic și creație, prin cea intuiționistă: intuiție, revelație și interpretare.

Prin opera de artă, artistul ne desvăluie „prezența realului” (L. Lavelle), arătându-ne infinitul, eternul, substanța însăși a lumii...

MIRAIL COSMA

Interior de castel vechi

Pe țițu 'n care astăzi se odihnește-alene Moșneagul ca o iarnă sosită prea curând, Cad funigiei de gânduri ce se topește pe gene, În vuetul ce sparge tăcerea șuerând.

La rând priviri cusute pe rame de mătase Se pierd în bolovanii creșcuți pe zidul ud, Doar singuri marinarii, ce-au adormit în vase, Mai sforăie și somnul prin veacuri il aud.

Păduri întinse 'n pânze, cu șerpuite gârle Ard zorile topite în aurul din prund, Din câmpuri și talazuri, luceafărul s'asvârle, Să prindă amintirea rostogolită 'n fund.

Pe scări veghează încă Arhanghelul de piatră Și lângă pat o flintă stă spânzărută 'n jos, Scheletul își desbracă mantia 'nsăngerată, Și linștea trosnește în fiecare os.

CONSTANTIN SALCIA

Din volumul „Logodna apelor”, sub tipar.

VALORILE SPIRITUALE ALE RAȘINARULUI

de NICOLAE CIUCEANU

Pentru orice popor satul reprezintă o adevărată tradiție, fiind un izvor de viață vie, un punct de raliere al evoluției...

România, stat format din sate cu conștiința spirituală ieșită din adâncurile văilor și din complexul psihologic al rusticității...

Acastă sinteză are la obârșia ei creația genilor eșite din matca tradițională a culturii, care este satul. Spiritualitatea românească este așezată pe fundamentul plauzibil al culturii populare...

Atunci când cultura românească începeuse să se încheie în tipare specifice, în Râșinari acesl „fondus regius” s'au găsit personalități ca un Popa Bratu, o figură strălucită...

Dar deasupra tuturor acestor fețe bisericesti, o familie mare de cărturari se ridică în mijlocul Râșinarului: era familia procească Barcianu, ai cărei urmași sunt și astăzi elemente de elită în viața politică și culturală...

Prin opera sa multilaterală Sava Barcianu și-a câștigat un loc de frunte în evoluția istoriei literare ardelențe. Dar cel mai strălucit reprezentant al familiei Barcianeștilor este Sava Popovici Barcianu...

Alte valori spirituale eșite din mijlocul Râșinarului sunt, Petru Brote, autorul broșurei „Liberă comuna Râșinari”, studiu istoric în care autorul se ocupă de originea și privilegiile de veacuri ale comunei Râșinari...

format prin sine și opera sa, în fenomen de viață românească. Prin Octavian Goga au vorbit isvoarele creatoare ale neamului...

Descendenții spirituali ai acestor două supreme valori vor avea misiunea să scrie, continuând „Cartea Facerii”, „Cartea Prefacerii”...

Cultura românească este cultura mioritică, este certitudinea valorilor universale, căci deacum încolo devine „temele siguri” a unei autentice istorii românești.

- 1) Victor Păcăla „Monografia comunei Râșinari”
2) Idem.
3) Idem.

Intre Lucian Blaga și Vasile Băncilă

(Urmare din pag. 3-a)

tuitia creșterii organice. Ar mai fi câteva categorii de tratat, dar ne-ar cere prea mult. Ne mulțumim doar să le înșirăm...

După acestează întârziere printre concepțiile centrale din cartea d-lui Vasile Băncilă, ne putem reintoarce la afirmațiile noastre dela început. Cei care-l socotesc pe d. Băncilă un simplu interpret a lui Blaga, fie el oricât de perfect, vād prea puțin...

D. Vasile Băncilă, atunci când ne-a dat această profundă interpretare a lui Blaga ne-a dat — și în asta îl rezidă marel merit — și un sistem personal de gândire. Observați, iara, prea multă atenție și fără prea mult efort, cum gândește unul și cum gândește celălalt...

Incheiem aceste consideratii, fără îndoiială prea incomplete, precizând că intenția lor este că se poate de pură — am avut o părere și am ținut s'o spunem — și cu rugămintea de-a fi scuzat atât de d. Lucian Blaga și d. Vasile Băncilă cât și de cetitorii, pentru că am vrut să dăm într'un articol ceace ar fi trebuit într'o serie de mai multe.

Axente Sever Popovici

CRONICA DRAMATICA

București

TEATRUL LIBER: „MAMA”, DRAMA IN 3 ACTE DE KARL CZAPECK, SAU ȘASE MORTI IN CAUTAREA CELUI DE-AL ȘAPTELEA.

Inainte de a intra în miezul cronicii noastre, vom sublinia un fapt deosebit de îmbucurător: tendința, pe care am dori-o generați scenelor bucureștene, de a reprezenta piese de înaltă ținută literară și de un nivel cu mult mai ridicat decât acela cu care ne obișnuiseră stagiunile trecute.

Teatrul Național a făcut începutul cu „Clopotelul scutundat”, una din operele lui Gerhart Hauptmann, dramaturg de mult intrat în repertoriul european. Poetul Adrian Maniu a reușit să creeze în românește o piesă pe care noi am îndrăznit s'o considerăm superioară originalului, ca valoare literară...

Un fapt rămâne însă cert: „Clopotelul scutundat” a însemnat un mare pas înainte în ridicarea nivelului publicului românesc atât prin înțelesul adânc al piesei (cu toată suprapunerea de simboluri dăunătoare) cât și — mai cu seamă — prin minunata traducere a d-lui Adrian Maniu.

Da-că tendința de care am pomenit la începutul acestei cronici formează însuși rostul Teatrului Național, ea trebuie subliniată însă cu incomparabil mai mult entuziasm când animă pe conducătorii unor teatre particulare. Cu atât mai vădit dacă se ivește pe o scenă unde comediele de bulevard au ținut, cu succes, așifii ani de-a rândul.

Așa dar socotim că reprezentarea pe scenă...

na teatrului Liber a piesei lui Czapeck, poate fi trecut în rândul evenimentelor stagiunii în curs. În ce privește valoarea ei spectaculoasă ne vom lăsa antrenat de valul de entuziasm care a cuprins cu o ciudată unanimitate pe criticii noștri dramatici. Ne-a plăcut piesa desigur. Este admirabilă ideea centrală: ciocnirea dintre setea de ideal a bărbatului (șoț sau fiu) și dragostea de mamă care vede în pornirea spre ideal o dorință care nu deșartă în orice caz pericolosă și distrugătoare a căminului ei care e singurul-i rost pe lume...

Conflictul este redus de fapt la o luptă interioară în sufletul mamei. Discuțiile dintre ea și fiul său fantomele lor se mărginesc la plânsul mamei îndurerate și o ușoară mângâiere din partea fiilor cari toți repetă refrenul: „Tu nu poți înțelege mama”.

Biala mamă își pierde soțul în colonii iar primul fiu Andreas, doctor, murise de friguri gârbene introducându-și ei însuși microbul în organism, spre a studia boala. Tatăl și Andreas au murit încă înainte de ridicarea cortinei așa încât spectatorii fac confuziuni cu spectrele lor, chiar din primul act. Până la ultima lăsară a cortinei, mor încă trei frați: Georg, într'un accident de avion; Peter și Kornel, cei doi gemeni, adversarii într'un războiu civil, așa încât la sfârșit e un adevărat congres al umbrelor, la care ia parte, în afară de șoț și cei patru copii, tatăl nevastă, gata și el să pledeze pentru teza pe care o susțineau cei 5 decedați: nevoia de a se sacrifica pentru atingerea idealului. Confuzia între personajele vii și cele moarte, lipsa aproape totală de tehnică stărnesc râsul multora din public, tocmai acolo unde situația e mai tragică. Să ne fie iertat s'o spunem: este o totul ridicol să auzi o stafie a unui aviator mort de o jumătate de oră spunând cu glas plângător: „Nu te speria mamă, am avut o mică neplăcere, mi s'a rupt o aripă dela avion”, cu după aceasta mama să-și dea seama că are în fața ei nu pe Georg, ci doar fantoma celui mort.

Și iarăși provoacă râsul glumele fantomei tatălui care spune la un moment dat că nu-i plac americanii când este vorba de nu știu ce record bătut de aviația lor sau aprecierea mamei că halatul alb cu care e îmbrăcată fantoma doctorului Andreas îi șade bine.

Îndoșoabi s'a răs când doctorul Andreas — adică fantoma lui — spunea că de-ar fi fost în viață l-ar fi atras boala somnului.

Uni făceau observația că poate spectatorii i-au sugerat această dorință.

În rezumat trebuie remarcat o stângăcie în construcția piesei, care dăunează enorm conflictului — repetăm — de mare putere dramatică.

Redus la o luptă sufletească a unui singur interpret, Mama, conflictul apăsător zdrobitor pe umerii d-nei Ecaterina Nițulescu-Sahighian care a făcut tot ce era omenește posibil. Pe deasupra a mai avut de înfrânt ne-potrivirea dintre vârsta d-sale și aceea a bătrânei mame. Faptul că lucrul a putut trece neobservat sprește meritele d-nei Nițulescu-Sahighian. Interpretii celor 5 roturi de copii, d-nii: Ion Aurel Manolescu (Tony), N. Tomazoglu (Peter), Mircea Sepelici (Kornel), Jenică Constantinescu (Andreas) și G. Sion (Georg) un buchet de tineri bine dotați, au jucat peste așteptări. Remarcabilă înțelegerea viguroasă a celor doi frați gemeni și adversari, Kornel și Peter (Mircea Sepelici și N. Tomazoglu) și perfectă înțelegerea a rolului din partea d-lui Ion Aurel Manolescu, uneori însă puțin teatral.

D. Ion Tălianu în rolul tatălui a fost suficient de grav și de discret pentru o fantomă care se respectă. O dovadă că poate fi distribuit cu succes nu numai în comedii.

Emoționantă dar exagerat teatrul vocea feminină dela radio (Sabina Mușatescu).

Direcția de scenă a d-lui Ion Sahighian fără greș, ca și decorurile pictorului Siegfried, de o rară sobrietate.

RADU A. STERESCU

Cluj

„UMBRA” de DARIO NICCODEMI, „SBUCIUM” de M. MALTOPOI

Am urmărit cu un interes neînduplecat reprezentația piesei Umbra de Dario Niccodemi, pentru virtuozitatea cu care autorul consorțește aici drama unui personaj de o tensiune interioară și cu rol covârșitor în economia piesei, personajul față de care toate celelalte apar mai mult ca pretexte sau motive de afirmare a sa, printre'o lungă serie de reacțiuni ce-i definesc personalitatea. Interesul era deopotrivă solicitat de virtuozitatea cu care d-na Lily Bulandra a interpretat acest personaj, realizând prin prestația sa un spectacol de o excepțională valoare.

Piesa are drept punct de plecare un motiv melodramatic. Acest personaj central este un infirm, și toată drama existenței sale se reduce în ultima analiză la această infirmitate. Meritul autorului este însă de a fi dat acestui personaj o bogăție de viață interioară, un intens freacă de viață, față de care martirajul liber consimțit de la sfârșit câștigă o noblete de altitudine ce ne dă parcă și un sentiment de înălțare, pe lângă fiorul dramatic firesc.

Freacățul acesta de viață are și o justificare psihologică. Într'adevăr, după mulți ani de paraliză a brațelor și a picioarelor, femeia care se deșteaptă în sfârșit la o viață deplină, printre'o tainică putere launtrică mai mult decât prin efectul pozitiv al tratamentului medical, va apare cu toate facilitățile sufletești sporite și afinate, prin acea lege biologică a compensației care concentrează într'o singură direcție energia împiedecată de a se valorifica pe planul complex al vieții normale. Femeia aceasta a avut totuși, în timpul boalei, o dreaptă intuiție a vieții și a postulatorilor ei elementare. Decepția ei, care îi zdrobeste pe urmă ființa morală, reducându-i existența la o umbră de viață, nu vine atât din ignorarea condițiilor firești de viață cât dintr'o ciocnire tragică cu reprezentantul, — am zice cu fatalitatea — care sapă păpăstii ce nu mai pot fi trecute. Ea a înțeles că șoțul ei trebuie să fie liber în timpul boalei sale, dar libertatea aceasta a dat naștere, nu la legături întâmplătoare și efemere, ci la o legătură trairnică, unică, făcută indestructibilă prin plămădirea unei noi vieți, care a venit să consolideze un sentiment și altfel foarte puternic. Iar femeia care, în felul acesta, i-a răpit definitiv bărbatul, era cea mai bună prietenă a ei.

Elementul din urmă semnălat indică o acumulare a motivelor dramatice, care ne face din nou să ne gândim la melodramă. Există și în gradul acțiunii, mai cu seamă în actul II, ceva căutat, ceva prea mult calculat, care pare să contrazică sentimentul firesc. Dar „firescul” este așa de relativ în artă, încât nu putem vedea în această împrejurare un defect capital al piesei.

Meritul esențial al spectacolului revine fără îndoială d-nei Lily Bulandra, care a analizat cu atăta pătrundere compoziția intimă a personajului central și l-a exprimat, cu atăta măiestrie în diferitele lui aspecte, încât interpretarea d-sale a fost într'adevăr magistrală.

Alături de d-sa au apărut d-nii N. Bulandra, sobru și cu demnitate în rolul șoțului, H. Cristea, cu o remarcabilă maturitate de interpretare în rolul prietenului, Al. Economu, exprimând nota justă a medicului și d-na Magda Tălvian, cu simplitate și eleganță în rolul prietenei.

Director de scenă a fost d. Ion Tălvian. În săptămâna următoare. Teatrul Național din Cluj a reprezentat piesa originală a d-lui locot.-colonel M. Maltopei, cu titlul Sbuциum, în care interpretii au făcut laudabile eforturi spre a-l servi pe autor și opera sa.

De relevant în rândul întâi d. L. Divarius, apoi d-nele J. Moruzan, Mia Mateescu, V. Bude și d-nii N. Bulandra, H. Cristea, L. Irimieș, C. A. Russey, D. Constantinescu, M. Dorna, L. Doctor și T. Croitoru.

OLIMPIU BOITOS

DUFF COOPER

TALLEYRAND

EDITURA „NATIONALA-CORNER”

Cinematografele

ARO: „Nevestele șirete”.—SCALA: „Ălbă ca zăpada și cei 7 pitici”.

Este atât de cunoscut spiritul lui caracteristic francezilor, încât ar părea inutil să mai amintesc de ei în această cronică, cu ocazia prezentării filmului „Nevestele șirete”, la „ARO”. În orice caz, ceace se poate remarca la acest film este trecerea subiectului pe planul al doilea, Jacques Feyder...

pirat în alegerea chipului lui Făt-Frumos, în schimb cei 7 pitici, cu chipurile lor luate din domeniul caricaturii, sunt minunate. Glasurile tuturor eroilor sunt de asemenea bine alese, remarcabil fiind ecoul fantănei. În orice caz întreg filmul este o mare isbândă a desenului animat asupra filmelor...

O scenă din „Ălbă ca zăpada și cei șapte pitici”.

dându-și toate silințele să realizeze mai întâi un film spiritual.

Sar putea ca numirea de „film” dată spectacolului de la „ARO” să nu fie cea mai potrivită, dacă prin „film” se înțelege mai întâi „acțiune”. În schimb, regretor să isbutit să ne prezinte o adevărată frescă a unei întregi epoci, cu ajutorul a ceea ce fine ironii, care, cum spuneam la început, stă la baza mai tuturor filmelor franceze. După cum, de altfel, arată și numele românesc al filmului, e vorba aici de niște nevaste foarte șirete din Flandra — lucru normal — de niște bărbați ținți sub papusalul nevestelor și foarte puțin curajoși. Se prea poate ca pe unii spectatori să-i fi indispus unele scene din film; cum ar fi aceea în care, pe când femeile se ocupă, în felul lor, cu afacerile Statului, bărbații se ocupă cu tricotații. În schimb, femeile n'au fost, cred, prea mulțumite văzând scena în care un cârd de găște se întalnesc o de delegație de femei, pornită să întâmpine armata spaniolă. Se poate ca adevărul istoric să nu fi fost respectat întotdeauna, de-a-lungul filmului. Nu sunt prea priceput la istorie ca să mă pot pronunța în această chestiune. În orice caz nu cred ca prin anul 1600 să fi fost în Flandra niște șosele atât de bine pavate ca acelea din film. De asemenea nu prea își aveau rostul delegații trimiși să anunțe venirea ducelei în oraș. Apar doi bădărași cu înfașisuri nu prea civilizate, pentru ca peste un ceas să apară ducele, un tânăr foarte manierat, împreună cu o armată nu mai puțin bine crescută. Dar când filmul e spiritual, nu trebuie să ne gândim prea mult la „adevăr”. Așa că, fără să ajungă la nivelul superior al producțiilor franceze din ultimul timp, filmul „Nevestele șirete” poate fi socotit drept un film bun. Din interpretare, ies în evidență, cum era și normal, Françoise Rosay și Louis Jouvet, minunat în rolul unui călugăr. Iar Jean Murat e bine dispus ca întotdeauna, și tot atât de puțin talentat.

Mă găsesc în greaua situație de a căuta pentru acest film cuvinte de laudă cari nu au fost încă pronunțate nici de critica străină, nici de cea română. Dacă aș spune că Walt Disney s'a întrecut pe sine, realizând acest prim film de lung metraj, ar fi simplu banal. Dacă apoi aș vorbi despre importanța culoarelor în desenele animate, mai ales atunci când subiectul este unul din lumea basmului, iarăși n'aș spune ceva nou. Voiu aminti aici minunata scenă a goanei prințesei în pădure, precum și chipul verde, atât de impresionant, din oglinda împărătesei. Dacă Walt Disney s'a arătat mai puțin bine îns...

obișnuite, isbândă de altfel prevăzută de prietenul Florian într'un număr trecut al „Universului Literar”. Recomandarea acestui film pare deci inutilă. Totuși sfătuiți pe cititorii noștri, indiferent de vârstă să vină la acest film cu cele mai mari speranțe. Și, îi asigurăm, că nădejdiile lor vor fi întrecute.

TRAIAN LALESCU

D. Șerban Broască scrie „Universului literar”:

„Dragă Universule Literar, dela primul număr cu care ai început să reapari, noi amândoi am început să fim bunii prieteni, dar până azi, tu n'ai știut de prietenia mea și încă ce multe te iubesc!” și încheie: „...te rog să faci loc între coloanele tale și pozierea mele ce-ți trimt alăturat prezentei”...

„Te salut și te îmbrățișez...”

La această afectuoasă mislivă, „Universul literar” răspunde:

Dragă colaboratorule. Dorec ca mica mea epistolă să te găsească în cele mai ferice momente ale vieții tale. Inchipue-ți că dela primul număr am simțit că la Ciucea (dela Brăila), bate o inimă de prieten. Din păcate însă, între coloanele noastre e un loc prea mic pentru poeziile pe care mi le trimiți.

Ca să-ți fac plăcerea și să-ți dau o dovadă de amor, public aci în coloanele „Poetei” ultimele versuri ale poeziei alăturate de mai-tale:

„Toamna vine cu răceală, (dacă ești bolnav ia urgent un Nanu-Muscel), Frunza pomilor e pală. Vād cum pleacă și cocorii Sus c'ating aproape norii Și privind în a lor rânduiri Rămân locului pe gânduri” Ca să fi dat un efect mai puternic poeziei puteai scrie: S'a dus vara călduroasă, Acum stau mai mult în casă. Sus pe cer s'adună norii. Au plecat de mult cocorii!... Doar un câine n sat mai latră. Eu stau trist, cu ochii n'în vatră, Și mă simt poet măi vere, Dela cap până în picere. Și acum închei, al tău pe veci „U. Literar”

